

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**REŠEVANJE PROBLEMATIKE PREKOMERNE ZADOLŽENOSTI
NAJMANJ RAZVITIH DRŽAV V RAZVOJU: PRIMER UGANDE**

Ljubljana, april 2007

ANA KREŠIĆ

IZJAVA

Študentka ANA KREŠIĆ izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. MOJMIRJA MRAKA, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 05.04.2007

Podpis:

KAZALO

UVOD	1
1 EVOLUCIJA REŠEVANJA PROBLEMATIKE PREKOMERNE ZADOLŽENOSTI DRŽAV V RAZVOJU	2
1.1 Obdobje pred dolžniško krizo osemdesetih let	2
1.2 Dolžniška kriza osemdesetih let	3
1.2.1 Obdobje obvladovanja dolžniške krize	4
1.2.2 Obdobje reševanja dolžniške krize	5
1.3 Obdobje po dolžniški krizi osemdesetih let	7
2 POBUDA ZA POMOČ ZELO ZADOLŽENIM REVNIM DRŽAVAM	9
2.1 Pregled problemov za razvoj najmanj razvitih držav podsaharske Afrike.....	9
2.1.1 Politični problemi	10
2.1.2 Strukturni problemi	11
2.1.3 Okoljski in tehnični problemi	12
2.1.4 Problemi, povezani s storilnostjo in rastjo prebivalstva.....	13
2.2 Nastanek pobude HIPC	14
2.3 Cilji pobude HIPC	14
2.4 Pogoji/kriteriji vstopa najmanj razvitih držav v razvoju v pobudo HIPC.....	16
2.5 Postopek pridobivanja pomoči v okviru pobude HIPC.....	17
2.5.1 Dokument PRSP.....	19
2.5.2 Finančni aranžma PRGF	20
2.6 Države, vključene v pobudo HIPC.....	22
2.7 Udeležba kreditorjev v okviru pobude HIPC	23
3 PREDSTAVITEV REZULTATOV POBUDE HIPC NA KONKRETNEM PRIMERU UGANDE	24
3.1 Kratka predstavitev države	25
3.2 Zgodovina nastanka ugandskega zunanjega dolga.....	26
3.3 Vzdržnost zunanjega dolga	28
3.4 Doseganje vzdržne gospodarske rasti v stabilnem makroekonomskem okolju	31
3.5 Zmanjšanje revščine	33
3.6 Rezultati pobude HIPC v Ugandi	37
4 SKLEP	39
LITERATURA	41
VIRI	43
SLOVAR KRATIC	

KAZALO TABEL IN SLIK

Kazalo tabel:

Tabela 1: Države, ki so vključene v pobudo HIPC; stanje konec maja 2006	22
Tabela 2: Ocena potencialnih stroškov vseh kreditorjev za 29 držav, ki so že dosegle točko odločitve v okviru pobude HIPC (v mrd USD)	24
Tabela 3: Predvidene napovedi gibanja koeficienta zunanje zadolženosti države (v odstotkih)..	29
Tabela 4: Glavni kazalci zunanje zadolženosti med proračunskimi obdobji 2000/01–2004/2005 (v odstotkih)	29
Tabela 5: BDP in BDP na prebivalca, merjen v stalnih cenah iz obdobja 1997/1998.....	32
Tabela 6: Prispevek posameznih sektorjev k rasti BDP	32
Tabela 7: Proračunski izdatki, namenjeni za zmanjšanje revščine v letih 1999–2006 v skladu s prioritetskimi razvojnimi programi in nalogami, navedenimi v dokumentu PEAP	34
Tabela 8: Proračunski izdatki po sektorjih, ki so preseglji višino dodeljenih proračunskih sredstev v proračunskem obdobju 2002/03 (v 1000 SHS).....	35

Kazalo slik:

Slika 1: Delež prebivalcev, ki živi pod mejo revščine	36
---	----

UVOD

Podsaharska Afrika, kjer se nahaja večina najmanj razvitih držav v razvoju, že desetletja velja za najrevnejšo regijo na svetu. Za servisiranje dolgov je na letni ravni namenila več mrd USD. Veliko afriških držav, med njimi tudi Uganda, je porabilo večino svojega denarja za povračilo najetih kreditov, medtem ko ga je za financiranje šolstva in zdravstva namenilo bore malo. Zakaj?

Najmanj razvitim državam v razvoju so se zadnja desetletja 20. stoletja odobrvali visoki krediti, večinoma po neugodnih pogojih, brez premisleka o tem, kako bodo države prišle do potrebnih deviznih prihodkov za njihovo poplačilo. Velika večina kreditov je bila porabljena za projekte, ki niso privedli do povečane produktivnosti in s tem ustvarjanja potrebnih deviznih prihodkov za poplačilo najetih kreditov ali pa so jih skorumpirane državne oblasti preprosto porabile za vzdrževanje vojaških režimov. Povišanje obrestnih mer, neustrezne ekonomske politike držav dolžnic, nihanje svetovnih cen primarnih proizvodov in neprimerno državno upravljanje zunanjega dolga so pripomogli k večanju obsega zunanjega dolga in tako prispevali svoj delež k nastanku nevzdržnega zunanjega dolga.

Dolg najmanj razvitih držav v razvoju se je povečeval, čeprav so bili na mednarodnem področju uvedeni različni mehanizmi restrukturiranja dolgov, ki so pripomogli k razrešitvi problema prekomerne zadolženosti vseh razvitejših držav v razvoju. Ukrepi mednarodne skupnosti za razreševanje problematike prekomerne zadolženosti najmanj razvitih držav v razvoju v svoji dvajsetletni zgodovini niso prinesli zadovoljivih rezultatov, saj so kljub izboljšanim pogojem restrukturiranja pod koncesijskimi pogoji in delnega odpisa bilateralnega javnega dolga v okviru Pariškega kluba dolžniške obremenitve teh držav ostale velike. Tudi Uganda, država podsaharske Afrike, na primeru katere bom predstavila pobudo, namenjeno reševanju problematike prekomerne zadolženosti najmanj razvitih držav v razvoju, ni bila nobena izjema. Njen zunanji dolg je iz 172 milijonov USD, kolikor je znašal v letu 1970 konec leta 1996 narasel že na 3,461 mrd USD.

Leta 1996 sta Mednarodni denarni sklad (angl. *International Monetary Fund* – IMF) in Svetovna banka za celovito odpravljanje problemov prekomerne zadolženosti najmanj razvitih držav v razvoju predstavili Pobudo za pomoč zelo zadolženim revnim državam (angl. *Heavily Indebted Poor Countries Initiative* – pobuda HIPC), ki je bila leta 1999 preoblikovana za hitrejše in bolj poglobljeno odpravljanje nevzdržnega zunanjega dolga.

V diplomskem delu želim predstaviti pobudo HIPC in njen prispevek pri reševanju problematike prekomerne zadolženosti najmanj razvitih držav v razvoju. Na začetku predstavim reševanje problematike prekomerne zadolženosti skozi zgodovino, sledi podrobna predstavitev pobude HIPC, ki je nujno potrebna, če želim podati mnenje o njeni učinkovitosti. Četrto poglavje je namenjeno predstavitvi pobude HIPC na konkretnem primeru Ugande, države podsaharske Afrike, ki velja za eno najuspešnejših držav pri izvajanju potrebnih reform za doseg zadanih

ciljev pobude HIPC. Diplomsko delo končam z doseženimi rezultati pobude HIPC v Ugandi in ocenim njeno uspešnost.

1 EVOLUCIJA REŠEVANJA PROBLEMATIKE PREKOMERNE ZADOLŽENOSTI DRŽAV V RAZVOJU

Pogledi na problematiko prekomerne zadolženosti držav v razvoju in njeno reševanje so se skozi zgodovino močno spreminjali. V poglavju bodo zato predstavljeni različni tradicionalni mehanizmi za reševanje problematike prekomerne zadolženosti držav v razvoju (tako najmanj razvitih držav v razvoju, kamor spada Uganda, kot tudi vseh razvitejših držav v razvoju). Preden preidem na zgodovinski razvoj reševanja problematike prekomerne zadolženosti, bi v uvodnem delu poglavja za boljše razumevanje tematike definirala, kaj se skriva pod pojmom zunanje zadolženosti in kako jo merimo.

»Zunanjo zadolženost države oziroma zadolženost države do tujine je mogoče opredeliti kot stanje skupnega obsega dolžniških obveznosti rezidentov te države do nerezidentov. Ob tem velja poudariti, da se v stanje dolga do tujine šteje izključno tisti del odobrenih kreditov, ki so dejansko že bili črpani. Nečrpan del odobrenih kreditov torej še ni vključen v obseg zunanje zadolženosti države. Dolžniške obveznosti so pogodbene obveznosti, na primer dolgoročna posojila, obveznice, kratkoročna posojila ali trgovinski krediti, na osnovi katerih je treba odplačevati obresti, bodisi po fiksni bodisi po variabilni obrestni meri«¹ (Mrak, 2002, str. 579-580).

Svetovna banka je že v 80. letih 20. stoletja razvila kriterije za razvrščanje držav v skupino visoko, srednje in nizko zadolženih držav v razvoju. Deležni so bili obširnih kritik, saj so države razvrščali na temelju preteklih podatkov, ki niso upoštevali dinamične komponente spremembe BDP, skupnega obsega dolga ter izvoza blaga in storitev. Statičnost kot temeljno kritiko je Svetovna banka upoštevala pri prehodu na nov sistem klasifikacije držav glede na stopnjo njihove dolžniške obremenjenosti. Spremenjen sistem temelji na uporabi dveh indikatorjev (Mrak, 2002, str. 582):

- neto sedanja vrednost servisiranja dolga kot delež BNP (80 odstotkov);
- neto sedanja vrednost servisiranja dolga kot delež izvoza blaga in storitev (220 odstotkov).

Državo uvrstimo v skupino visoko zadolženih držav, če presega mejno vrednost po vsaj enem od obeh prej omenjenih indikatorjev.

1.1 Obdobje pred dolžniško krizo osemdesetih let

V petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja so bili dolgovi držav v razvoju predvsem dolgovi do

¹ Treba je poudariti, da v zunanji dolg v tem diplomskem delu uvrščamo le javen in javno zajamčen zunanji dolg držav dolžnic. To pomeni, da je izključen celoten domači dolg in ves privatni dolg, katerega povračilo ni bilo javno zajamčeno.

bilateralnih kreditorjev (vlad industrijsko razvitih držav), medtem ko je bil dostop do komercialnih kreditov bank za večino držav v razvoju nedostopen.

Po 2. svetovni vojni, v 50. letih, sta bili v prilagajanje svojih obveznosti do tujih kreditorjev prisiljeni dve državi, v 60. letih se je število povečalo na osem držav, medtem ko se je konec 70. let zaradi v nadaljevanju naštetih razlogov število držav povečalo že na več deset držav (Mrak, 2002, str. 577).

Problem prekomerne zadolženosti držav v razvoju ni pojav 21. stoletja, temveč sega že v obdobje 70. let 20. stoletja, ko so povišane cene nafte, povečana likvidnost komercialnih bank, nizke obrestne mere, recesija v industrijsko razvitih državah in znižane cene primarnih proizvodov privedle do velikega zadolževanja držav v razvoju, kar je kasneje (zaradi spremenjenih razmer) povzročilo povišanje njihove zunanje zadolženosti in s tem izbruh dolžniške krize (The Logic of Debt Relief for the Poorest Countries, 2006).

Države so v 70. letih 20. stoletja na poslabšane pogoje menjave odgovorile z najemanjem kreditov pri komercialnih bankah, ki so imele v tistem času zaradi povišanih cen nafte ogromne prilive kapitala. Prilivi kapitala so bili naftni presežki držav OPEC. Povečana likvidnost komercialnih bank ni bila izključno posledica naftnih presežkov držav OPEC, temveč tudi posledica nizke stopnje gospodarske rasti v industrijsko razvitih državah, kar se je odrazilo v njihovem znižanem povpraševanju po likvidnih sredstvih (Mrak, 1987, str. 49-68).

K povečanju obsega svoje zunanje zadolženosti so prispevale tudi same države v razvoju, ki so se zaradi nizkih cen zadolževanja in predvsem možnosti pridobivanja sredstev brez »pogojevanja« pospešeno zadolževale na mednarodnih finančnih trgih. Ker so države v razvoju porabljale pridobljene kredite za najrazličnejše namene; od investicij v neposredno produktivne in izvozno usmerjene panoge do investicij v socialno infrastrukturo, bi bilo treba za vsako državo posebej ugotoviti, ali je poraba sredstev prispevala k ustvarjanju deviznih prihodkov, in na podlagi teh podatkov sklepati o njenem prispevku k zmanjšanju/povečanju relativnega bremena zunanje zadolženosti (Mrak, 2002, str. 583–586).

1.2 Dolžniška kriza osemdesetih let

V 80. letih 20. stoletja je z izbruhom mehiške krize postalo več kot očitno, da lahko problem zunanje prezadolženosti držav v razvoju resno ogrozi stabilnost celotnega mednarodnega finančnega sistema. Izbruh mehiške krize je naznanil začetek svetovne dolžniške krize, saj je bila vanjo v nekaj mesecih vključena večina držav v razvoju. Države niso bile sposobne servisirati starih kreditov, zaradi česar so bile prisiljene v razglasitev moratorija na odplačevanje kreditov ali pa v koordinirano reševanje problema prezadolženosti s tujimi kreditorji.

Dolgovi, ki so bili predmet restrukturiranja, so bili bistveno višji kot kadarkoli prej. Problem zunanje zadolženosti držav v razvoju tako ni bil obravnavan izključno kot ekonomski problem,

temveč je postal tudi osrednja politična tema med industrijsko razvitimi državami in državami v razvoju.

1.2.1 Obdobje obvladovanja dolžniške krize

V zgodnjih 80. letih 20. stoletja je postalo več kot očitno, da države v razvoju niso sposobne redno izpolnjevati svojih obveznosti do tujih kreditorjev in so bile zato prisiljene v nenehne programe restrukturiranja dolgov. Privatni kreditorji (komercialne banke) so tako poleg nenehnega restrukturiranja kreditov ohranili le t. i. neprostovoljno kreditiranje, s katerim so državam v razvoju omogočili nadaljevanje kolikor toliko rednega servisiranja obveznosti do preostalih kreditorjev. Na tem delu je treba omeniti, da so komercialne banke izjemoma privolile v »neprostovoljno kreditiranje«, saj v tistem času niso imele oblikovanih dovolj visokih rezervacij, s katerimi bi si lahko privoščile odpise kreditov (Ndikumana, 2002, str. 3).

Restrukturiranje zunanjih dolgov je potekalo po dveh kanalih, in sicer:

- restrukturiranje v okviru Pariškega kluba²,
- restrukturiranje v okviru Londonskega kluba³.

Do leta 1985 je postalo več kot očitno, da je nekoncesijsko restrukturiranje dolgov (restrukturiranje dolgov po komercialnih pogojih) kot instrument razreševanja dolžniške krize do obeh prej omenjenih skupin tujih kreditorjev nezadosten. Ker je bilo prevladujoče mnenje v tistem času, da je dolžniška kriza posledica začasne nelikvidnosti držav v razvoju, je Bakerjev program, ki je bil predstavljen oktobra 1985, predvidel reševanje problematike prekomerne zadolženosti z zagotovitvijo dovolj visokih finančnih sredstev (Mrak, 2002, str. 595).

Bakerjev program, ki je bil večinoma usmerjen k razreševanju krize razvitejših držav v razvoju, je temeljil na naslednjih predlogih (Hepp, 2005, str. 4):

- Bistveno naj bi se povečal obseg kreditiranja držav dolžnic s strani komercialnih bank.
- Predvideno je bilo pomembno povečanje kreditiranja s strani mednarodnih finančnih institucij.
- Priliv novih kreditov bi bil pogojen z implementacijo programa strukturnega prilagajanja IMF.

² Pariški klub je neformalna skupina uradnih kreditorjev, ki pripadajo različnim vladam industrijsko razvitih držav, katerih predmet restrukturiranja so javni bilateralni dolgovi. Pariški klub sklepa odločitve na temelju petih načel: obravnavanje »od primera do primera«; odločitve se sprejemajo soglasno; predpogoj, za začetek pogajanj o restrukturiranju dolga je sporazum države dolžnice z IMF o izvajanju programa ekonomske stabilizacije; solidarnosti med državami upnicami in primerljivosti tretmaja (Principles of the Paris Club, 2006).

³ Londonski klub je neformalna skupina privatnih kreditorjev iz vrst komercialnih bank, katerih predmet restrukturiranja so izključno bančni krediti, ki niso bili zavarovani v državnih agencijah za zavarovanje pred nekomercialnimi tveganji. Tako kot pri Pariškem klubu je tudi tu pogoj za začetek pogajanj o restrukturiranju dolga sporazum države dolžnice z IMF o izvajanju programa ekonomske stabilizacije (Akkerman, Teunissen, 2004, str. 13).

Program kot tak ni predvidel zmanjšanja neto sedanje vrednosti obstoječega zunanjega dolga držav v razvoju, saj je tako kot vsi prejšnji ukrepi domneval, da je kriza posledica začasne nelikvidnosti držav dolžnic. V praksi je doživel velik neuspeh, saj se je izkazalo, da je kriza posledica problema solventnosti držav ter da bo mehanizem restrukturiranja dolgov⁴ kot tak nezadosten korak k razreševanju problematike prekomerne zadolženosti (Hepp, 2005, str. 4).

V prid dejstvu, da reševanje dolžniške krize do konca osemdesetih let ni potekalo v pravi smeri, govori tudi podatek o novem povečanju obsega zunanje zadolženosti držav v razvoju. Ta se je od izbruha dolžniške krize leta 1982 do leta 1989 povečala za približno dvakrat. Skupni obseg zunanje zadolženosti držav v razvoju je tako s 700 mrd USD narasel na okoli 1500 mrd USD (Mrak, 2002, str. 596).

1.2.2 Obdobje reševanja dolžniške krize

Neuspeh mednarodne skupnosti, da se učinkovito loti reševanja dolžniške krize, je pod taktirko komercialnih bank do konca leta 1987 privedel do vzpostavitve t. i. sekundarnega trga dolgov (Daseking, Powell, 1999, str. 8).

Na sekundarnem trgu dolgov so se dolgovi držav prodajali po »tržni ceni«, ki je bila nižja od njihove nominalne vrednosti. Višina diskonta, ki je bila razlika med nominalno vrednostjo dolga in njegovo »tržno ceno«, je odsevala pričakovanja na trgu glede zmožnosti in pripravljenosti države za redno servisiranje dolgov (Mrak, 2002, str. 598).

Del omenjenih transakcij je potekal med samimi bankami, ki so za prestrukturiranje svojih portfeljev zamenjavale dolgove različnih držav (angl. *debt-for-debt swap*). Poleg tovrstnih poslov so se na sekundarnem trgu dolgov uporabljale še druge transakcije, katerih skupna značilnost je bila v tem, da so skušale izrabiti možnost za zaslužek; to jim je omogočala diskontna stopnja. Zanimive so bile tako z vidika ekonomskih subjektov kot tudi z vidika držav dolžnic. Države dolžnice so si s takšnimi transakcijami zmanjševale obseg svoje zadolženosti in s tem tudi obveznosti za njihovo servisiranje (Mrak, 2002, str. 599–600).

Konec 80. let 20. stoletja je tako postalo več kot očitno, da bo del obsega zunanjih dolgov držav v razvoju treba odpisati oz. zmanjšati njihovo neto sedanjo vrednost. Preskok v miselnosti, da je kriza posledica problema solventnosti držav in da te samo z nekoncesijskim restrukturiranjem dolgov nikakor ne bo mogoče rešiti, je v letu 1989 privedla do t. i. Bradyjevega programa (Hepp, 2005, str. 5).

⁴ Pri restrukturiranju dolgov je v večini primerov šlo za t. i. nekoncesijsko restrukturiranje dolgov, kar pomeni, da je kljub kratkoročnemu olajšanju zunanjelikvidnostnega položaja države dolžnice neto sedanja vrednost dolga ostajala nespremenjena. Kreditorji tako niso bili podvrženi izgubam, medtem ko se je državam dolžnicam obseg zunanje zadolženosti povečeval (Ndikumana, 2002, str. 4).

Program je dal zgolj formalno podporo tistemu, kar se je na trgu dogajalo že od leta 1987. Najpogosteje uporabljena tržna instrumenta za zmanjševanje obsega zunanje zadolženosti sta bila zamenjava dolga za lastniški vložek (angl. *debt-to-equity swap*) in odkup dolga (angl. *debt buyback*). Bradyjev program je omogočil komercialnim bankam tri možnosti, med katerimi so lahko izbirale. Večina bank se je odločila za t. i. možnost zamenjave dolgov za Bradyjeve obveznice⁵. Tako kot Bakerjev plan je bil tudi Bradyjev prvovrstno usmerjen k razvitejšim državam v razvoju (Mrak, 2002, str. 601).

Približno sočasno s sprejetjem osnovne logike Bradyjevega programa za zmanjšanje obsega zunanje zadolženosti držav v razvoju so tudi kreditorji Pariškega kluba spoznali, da se je treba problema prekomerne zadolženosti lotiti drugače. Že leta 1987 je britanski finančni minister Nigel Lawson predlagal, da se restrukturiranje dolgov v okviru Pariškega kluba izvede po koncesijskih pogojih; znižanje obrestnih mer pod višino referenčnih obrestnih mer, ki so tedaj veljale na trgu dolgov. Njegov predlog je bil pomemben korak pri spodbujanju nastanka novega pogleda na razreševanje krize prekomerne zadolženosti, ki je šel v smeri nujnosti zmanjševanja obsega zunanje zadolženosti (Ndikumana, 2002, str. 4).

Kreditorji Pariškega kluba so bili enotnega mnenja, da je zmanjšanje obsega zunanje zadolženosti najmanj razvitih držav v razvoju nujno za izhod iz krize. Kljub temu se glavni kreditorji niso mogli zediniti okoli mehanizmov oz. postopkov pri doseganju zmanjšanega obsega zunanje zadolženosti. Posledica nestrinjanja glavnih kreditorjev o načinu zmanjševanja obsega zunanje zadolženosti držav v razvoju je privedla do nastanka treh mehanizmov, ki so eksplicitno omogočali odpise javnih bilateralnih dolgov. Francija je predlagala zmanjšanje neto sedanje vrednosti obsega zunanjega dolga v višini 50 odstotkov, medtem ko bi se preostanek dolga restrukturiral po ustreznih obrestnih merah. Podobno kot Francija se je tudi Velika Britanija zavzemala za znižanje obrestnih mer pri restrukturiranju zunanjih dolgov, medtem ko so ZDA nasprotovale znižanju neto sedanje vrednosti obsega zunanjega dolga in se zavemale za možnost daljšega obdobja restrukturiranja (Ndikumana, 2002, str. 4).

Junija 1987 so se kreditorji Pariškega kluba na vrhu skupine G-7⁶ v Benetkah zavezali k nujnosti zmanjševanja obsega zunanje zadolženosti držav v razvoju. Kompromis je bil dosežen leto pozneje v Torontu, kjer so bile državam dolžnicam dane na voljo tri možnosti za zmanjšanje obsega zunanjega dolga; tako imenovani pogoji iz Toronta (angl. *Toronto terms*). Dve od njih sta državam dolžnicam omogočili delni odpis dolga v višini ene tretjine celotnega dolga, tretja pa je omogočila izredno dolgo obdobje restrukturiranja (Ndikumana, 2002, str. 4).

Na vrhu skupine G-7 v Benetkah je bil poleg omenjenih možnosti za delni odpis dolga v okviru Pariškega kluba predstavljen tudi razširjen mehanizem IMF za strukturno prilagajanje ESAF

⁵ Pri tej možnosti je šlo za zamenjavo kreditov v nove obveznice v višini 100 odstotkov nominalne vrednosti dolgov, po fiksni obrestni meri 6,5 odstotka in zavarovane z ameriškimi državnimi obveznicami. Te obveznice so države kupile s krediti, ki sta jim jih odobrila zlasti IMF in Svetovna banka.

⁶ Skupino G-7 sestavlja sedem visoko razvitih industrijskih držav: Francija, Italija, Japonska, Kanada, Nemčija, Velika Britanija in ZDA. Skupino G-8 sestavljajo vse prej omenjene države in Rusija.

(angl. *Enhanced Structural Adjustment Facility*), ki je okrepljen do takrat veljavni program za strukturno prilagajanje, imenovan SAF (angl. *Structural Adjustment Facility*)⁷. Program ESAF je bil namenjen podpori srednjeročnih programov plačilno bilančnega prilagajanja najmanj razvitih držav v razvoju (Daseking, Powell, 1999, str. 9).

Tudi Svetovna banka je leta 1987 predstavila nov program SPA (angl. *Special Program of Assistance*) za pomoč najrevnejšim afriškim državam. Oba programa, tako SPA kot ESAF, sta se zavzemala za visoko koncesijsko in hitro restrukturiranje dolgov najmanj razvitih držav v razvoju (Easterly, 1999, str. 5).

Med letoma 1988 in 1991 je 20 najmanj razvitih držav v razvoju restrukturiralo svoje dolgove pod pogoji iz Toronta, kar je zmanjšalo njihove dolžniške obveznosti za šest mrd USD. Kljub temu se je do začetka 90. let med kreditorji Pariškega kluba razširilo mnenje, da uresničevanje pogojev iz Toronta ne preprečuje višanja obsega zunanje zadolženosti. Izkazalo se je, da so pogoji iz Toronta nezadosten mehanizem za preprečevanje nadaljnega višanja nevdržnega obsega zunanjega dolga (Daseking, Powell, 1999, str. 9–10).

V težnji po odpravljanju višanja obsega zunanjega dolga je angleški finančni minister John Major septembra 1990 na vrhu finančnih ministrov v Trinidadu predlagal 67-odstotno zmanjšanje neto sedanje vrednosti obsega zunanjega dolga najmanj razvitih držav v razvoju, enkratno obravnavanje celotnega obsega zunanjega dolga države dolžnice, ki zajema javne bilateralne dolgove⁸, in postopno naraščanje obrokov odplačevanja dolgov. Predlogi so postali znani pod imenom pogoji iz Trinidada (Daseking, Powell, 1999, str. 10).

Kot po navadi tudi ta predlog ni doživel takojšnje podpore, saj se v okviru Pariškega kluba odločitve sprejemajo po načelu soglasja. Kreditorji so menili, da bi bilo 67-odstotno znižanje neto sedanje vrednosti obsega zunanjega dolga držav dolžnic preveliko. Leta 1991 je bil tako v Londonu sklenjen dogovor o 50-odstotnem znižanju neto sedanje vrednosti dolgov, kar je pozneje postalo znano kot pogoji iz Londona (angl. *London terms*) ali t. i. okrepljeni pogoji iz Toronta (Ndikumana, 2002, str. 4).

Prvotni predlog 67-odstotnega zmanjšanja obsega zunanjega dolga najmanj razvitih držav v razvoju so kreditorji Pariškega kluba sprejeli leta 1994 na vrhu v Neaplju; gre za tako imenovane pogoje iz Neaplja (angl. *Naples terms*).

1.3 Obdobje po dolžniški krizi osemdesetih let

V zgodnjih 90. letih 20. stoletja je bil z realizacijo restrukturiranj, temelječih na Bradyjevem programu, problem dolžniške krize osemdesetih let vseh razvitejših držav v razvoju, ki so bile po

⁷ Finančni aranžma ESAF je leta 1999 nadomestil Finančni aranžma za zmanjševanje revščine in povečanje rasti (angl. *Poverty Reduction and Growth Facility* – finančni aranžma PRGF), ki ga je potrdil Mednarodni in finančni komite IMF.

⁸ Višina bilateralnih javnih dolgov, ki so lahko predmet dvotretjinskega zmanjšanja zunanje zadolženosti, so nastali do datuma, ko je država dolžnica prvič pristopila k Pariškemu klubu zaradi restrukturiranja dolgov.

večini zadolžene pri komercialnih bankah, presežen. Razvitejšje države v razvoju so tako obnovile dostop do mednarodnih finančnih trgov. Tako je bil rešen problem zadolženosti do komercialnih bank, medtem ko je vprašanje reševanja dolžniških problemov najmanj razvitih držav v razvoju, ki zaradi svoje gospodarske nerazvitosti praktično niso imele dostopa do komercialnih virov financiranja, ostalo odprto. Te so imele predvsem dolgove do mednarodnih finančnih institucij, vlad držav upnic in njihovih izvozno-kreditnih družb⁹ (Daseking, Powell, 1999, str. 4).

V tem obdobju je delež najmanj razvitih držav v razvoju v svetovni trgovini znašal komaj 0,5 odstotka, medtem ko je bil zunanji dolg v nekaterih od teh držav (med drugim tudi v Ugandi) kar 10-krat višji od njihovih izvoznih prihodkov. Omenjene države so tako veliko večino vseh svojih izvoznih prihodkov namenile servisiranju dolgov, ki se je v več kot dvajsetletni zgodovini nakopičil do zunanjih akterjev mednarodne skupnosti (Trade, debt and development, 2006).

Zaradi prevladujočega deleža bilateralnih dolgov so bile za najmanj razvite države v razvoju do sredine devetdesetih let ključnega pomena olajšave, ki so jih zagotavljali kreditorji Pariškega kluba. Med ukrepe pred nastankom pobude HIPC t. i. »tradicionalnih mehanizmov zmanjšanja dolžniških obremenitev«¹⁰ štejemo: restrukturiranje dolgov pod koncesijskimi pogoji, bilateralne odpise dolgov iz uradne razvojne pomoči Pariškega kluba, restrukturiranje in odpise bilateralnih dolgov do bilateralnih uradnih kreditorjev, ki ne pripadajo Pariškemu klubu, in druge oblike zmanjševanja dolžniških obremenitev, ki so se uporabljale do nastanka pobude HIPC (Daseking, Powell, 1999, str. 14).

Obseg zunanjega dolga najmanj razvitih držav v razvoju se je povečeval, čeprav so bili na mednarodnem področju uvedeni razni programi restrukturiranja dolgov, ki so pripomogli k razrešitvi problema prekomerne zadolženosti vseh razvitejših držav v razvoju.

Ukrepi mednarodne skupnosti za razreševanje problematike prekomerne zadolženosti najmanj razvitih držav v razvoju v svoji dvajsetletni zgodovini niso prinesli zadovoljivih rezultatov, saj so njihove dolžniške obremenitve ostale velike kljub izboljšanim pogojem restrukturiranja pod koncesijskimi pogoji in delnega odpisa bilateralnega javnega dolga.

Leta 1996 sta zato IMF in Svetovna banka za celovito odpravljanje problemov prekomerne zadolženosti najmanj razvitih držav v razvoju predstavila pobudo HIPC. Nova pobuda je sledila vrhu G-7 v Lyonu, kjer je bila sprejeta odločitev o zmanjšanju neto sedanje vrednosti obsega zunanjega dolga najmanj razvitih držav v razvoju za 80 odstotkov (Gunter, 2003, str. 4).

⁹ Vloga izvozno-kreditnih družb razvitih držav je bila v veliki meri namenjena spodbujanju domačega izvoza v države v razvoju, saj domači, privatni sektor ni bil pripravljen prevzeti vseh tveganj, ki so se pojavila pri poslovanju z državami v razvoju; predvsem političnih tveganj (Hinton, 2000, str. 27).

¹⁰ Tradicionalni mehanizmi zmanjšanja dolžniških obremenitev so vsi tisti, ki niso zagotovljeni v okviru pobude HIPC.

V treh letih po uvedbi pobude HIPC je postalo jasno, da rezultati niso dosegli pričakovanj. Prav zato je bila leta 1999 originalna pobuda preoblikovana, da bi hitreje in bolj poglobljeno odpravljala nevzdržen zunanji dolg najmanj razvitih držav v razvoju. Pod pritiskom javnega mnenja in razočaranjem nad počasnostjo reševanja dolžniških problemov najmanj razvitih držav v razvoju je razumeti sklep skupine G-7, sprejet na vrhu v Kölnu leta 1999, kjer so se sodelujoči zavezali k 90-odstotnemu zmanjšanju neto sedanje vrednosti obstoječega obsega zunanjega dolga (Gunter, 2003, str. 4).

2 POBUDA ZA POMOČ ZELO ZADOLŽENIM REVNIM DRŽAVAM

Kot že omenjeno v prejšnjem poglavju, sta IMF in Svetovna banka leta 1996 s pobudo HIPC želela zmanjšati obseg zunanje zadolženosti najmanj razvitih držav v razvoju (v večini primerov gre za države podsaharske Afrike) na vzdržno raven. V nadaljevanju poglavja bom skušala na preprost način predstaviti pobudo HIPC¹¹ in pridobiti konceptualne osnove za razumevanje in preučevanje učinkovitosti/neučinkovitosti pobude na konkretnem primeru Ugande, države podsaharske Afrike.

Še preden preidem na glavno temo tega poglavja, se mi zdi pomembno, da na začetku na kratko predstavim probleme najmanj razvitih afriških držav v razvoju, ki so pripomogli h kopičenju nevzdržnega zunanjega dolga in privedli do današnje ranljivosti ter odvisnosti njihovih gospodarstev od dogajanja na svetovnem trgu.

2.1 Pregled problemov za razvoj najmanj razvitih držav podsaharske Afrike

Nerazvitost podsaharske Afrike, kjer je večina najmanj razvitih držav v razvoju vključenih v pobudo HIPC, se kaže v spodaj navedenih številkah:

- BNP na prebivalca je v letu 2005 znašal vsega 744,8 USD (Sub-Saharan Africa Data Profile, 2006).
- Približno 50 odstotkov celotne populacije podsaharske Afrike je v letih 1993–2003 živelo z manj kot 1 USD na dan. Delež ljudi, ki živijo z manj kot 1 USD na dan, se bo po izračunih Poročila o človekovem razvoju iz leta 2005 povečal z današnjih 24 odstotkov na 41 odstotkov v letu 2015 (Haishan et al., 2005, str. 34).
- Podsaharska Afrika predstavlja okoli 10 odstotkov svetovne populacije, medtem ko delež okuženih ljudi z virusom HIV predstavlja kar 64 odstotkov celotne svetovne populacije (Sub-Saharan Africa, 2006). Konec leta 2005 je bilo v regiji z virusom HIV okuženih kar 24,5 milijona ljudi (Sub Saharan Africa: HIV & AIDS Statistics, 2006).
- Zunanji dolg podsaharske Afrike je z 22 mrd USD, kolikor je znašal v 70. letih prejšnjega stoletja, konec leta 2003 narasel že na 177 mrd USD (Cancelling the debts of poor countries, 2006, str. 17–18).

¹¹ V nadaljevanju diplomske naloge se bodo vsi podatki v zvezi s pobudo HIPC nanašali na okrepljeno pobudo HIPC iz leta 1999 in ne na t. i. originalno iz leta 1996, razen kjer ne bo izrecno navedeno.

- Regija, ki zdaj šteje 689 milijonov prebivalcev, ima za več kot polovico manjši delež v svetovnem izvozu kot Belgija, ki ima vsega 10 milijonov prebivalcev. Če bi bil delež podsaharske Afrike v celotnem svetovnem izvozu enak kot v 80. letih 20. stoletja, bi njeni prihodki od izvoza za osemkrat presegli višino finančne pomoči iz leta 2003 (Haishan et al., 2005, str. 117).
- Podsaharska Afrika je regija, ki je v svetovnem merilu najbolj odvisna od finančne pomoči tujih kreditorjev (Haishan et al., 2005, str. 96).
- Podsaharska Afrika bo enega najpomembnejših Razvojnih ciljev tisočletja (angl. Millenium Development Goals – MDG), zmanjšanje revščine, do leta 2015 za polovico dosegla le, če bo imela visoko in enakomerno stopnjo rasti realnega BDP (predvidoma bi ta moral rasti po povprečni letni stopnji sedem odstotkov) (Carey, Gupta, Patillo, 2006, str. 15).

Visoko zadolžene, najmanj razvite države podsaharske Afrike, katerih gospodarstva so slabotna in jim v procesih globalizacije ni uspelo ustvariti večjih koristi, so eden osrednjih strukturnih problemov mednarodne skupnosti. Vzroki za takšne strukturne probleme so množični, kompleksni ter globoko zakoreninjeni in kot taki resne ovire za funkcioniranje in nadaljnji gospodarski razvoj najmanj razvitih držav v razvoju.

V nadaljevanju poglavja bom predstavila nekaj glavnih dejavnikov, ki so po mojem mnenju prispevali k hitrejšemu kopičenju zunanjega dolga najmanj razvitih držav v razvoju, držav podsaharske Afrike.

2.1.1 Politični problemi

Pomanjkljivo državno upravljanje

Obdobje pomanjkljivega državnega upravljanja se nanaša predvsem na obdobje 70. in 80. let 20. stoletja, ko je Afriko zadela vrsta problemov, povezanih s kopičenjem zunanjega dolga. To obdobje je bilo označeno tudi kot obdobje nedemokratičnih vlad, neučinkovitih državnih vodenj in široko razširjene korupcije (Adeola, Amoako, Blair, 2005, str. 106).

V današnjem času velja korupcija za enega glavnih političnih problemov, saj je vrsta empiričnih raziskav potrdila njen negativni vpliv na gospodarsko rast, zmanjševanje revščine, dohodkovno enakost in zagotavljanje socialnih storitev. Korupcija vpliva na zmanjšanje gospodarske rasti z zmanjšanjem privatnih investicij, privabljanjem nadarjenih posameznikov za delo v neproduktivnih aktivnostih in s spodbujanjem neprimerne upravljanja naravnih virov.

Korupcija lahko privede tudi do izkrivljanja sestave javnih izdatkov v prid sektorjem, kjer se podkupnine lažje realizirajo. Za obdobje razširjene korupcije je prav tako značilno, da so izdatki namesto za vzdrževanje infrastrukture ter drugih objektov, razvoj šolstva in povečanja zdravstvenih storitev usmerjeni predvsem v pretirane in neučinkovite državne investicije ter povečanje vojaških izdatkov (Gupta, Powell, Yang, 2006, str. 36).

Notranji nemiri

Druga pomembna politična ovira gospodarstev podsaharske Afrike so notranji nemiri, ki so v preteklosti pripomogli k povečanju in ohranjanju revščine znotraj meja afriških gospodarstev. Afriška celina je v zadnjem desetletju utrpela več nasilnih, krvavih konfliktov kot katerakoli druga celina. Že podatek, da nasilje povzroči približno toliko smrti kot pustošenje različnih bolezni, je skrb vzbujajoč. Več kot očitno je, da vojna in slabo državno upravljanje privedeta do pešanja gospodarskih aktivnosti in s tem do povečanja revščine (Adeola, Amoako, Blair, 2005, et al., 2006, str. 34).

2.1.2 Strukturni problemi

Nespodbudno investicijsko okolje

Podsaharska Afrika čuti posledice nespodbudnega investicijskega okolja, ki se kažejo tako v nizkih domačih in tujih investicijah kot tudi v velikem begu kapitala v primerjavi z drugimi manj razvitimi državami. Investitorji so pripravljene investirati svoj denar le v tiste projekte, za katere so prepričani, da bodo prinesli ustrezne donose v primerjavi z obstoječim tveganjem.

Države podsaharske Afrike se spopadajo tako z makroekonomsko nestabilnostjo, ki se kaže v visokem proračunskem primanjkljaju, visoki in spremenljivi inflaciji ter veliki nestanovitnosti realnih deviznih tečajev, kot tudi s prekomernimi in diskriminacijskimi predpisi, zanemariti pa ne smemo niti njenega slabega infrastrukturnega razvoja (tako finančne, človeške in institucionalne infrastrukture kot tudi transportne) (Bhattacharya, Montiel, Sharma, 1997, str. 5).

Mednarodna menjava: odvisnost od primarnih proizvodov

Odvisnost izvoza držav podsaharske Afrike od primarnih proizvodov, katerih cene so na svetovnem trgu podvržene nenehnim nihanjem, je ena pomembnejših ovir za gospodarski razvoj celotne regije. Države so izredno občutljive za izvozne šoke¹², saj se nemalokrat pripeti, da en proizvod predstavlja več kot 50 odstotkov celotnih izvoznih prihodkov (Bargawi, Martin, 2004, str. 5).

Struktura izvoza držav podsaharske Afrike se je od leta 1960 v primerjavi z drugimi državami v razvoju komajda kaj spremenila. Delež primarnih proizvodov v celotnem izvozu drugih držav v razvoju se je od leta 1960 bistveno zmanjšal zaradi industrijskih proizvodov, medtem ko je v afriških državah še v 90. letih 20. stoletja znašal okoli 80 odstotkov. Večina izvoza v podsaharski Afriki so predvsem agrikulturni pridelki, kot so banane, kakav, kava, bombaž, sladkor, čaj, in tobak (Lensink, 1996, str. 13–14).

¹² Šok je eksogeni dogodek, ki nepričakovano vpliva na ekonomijo neke države in nad katerim državne oblasti nimajo nikakršnega nadzora (Bargawi, Martin, 2004, str. 3).

Večina držav podsaharske Afrike izgublja svoje deleže pri izvozu primarnih proizvodov na trge drugih držav, prav tako pa niso sposobne razširiti svojega izvoznega asortimana tudi na industrijske proizvode, ki vrednostno gledano, v svetovnem izvozu predstavljajo najhitreje rastoče deleže (United Nations Conference on Trade and Development, 2003, str. 8–9).

Poleg visoke koncentracije izvoza in uvoza, ki vplivajo na visoko občutljivost držav na cenovna nihanja (cena kakava se je npr. med letoma 1983 in 1997 gibala med 60 in 170 odstotki povprečne cene enakega obdobja), se države podsaharske Afrike srečujejo še z enim problemom, in sicer poslabšanimi pogoji menjave (Gunter, Hussain, 2005, str. 2).

Poslabšani pogoji menjave in visoka občutljivost gospodarstev podsaharske Afrike za nihanja cen primarnih proizvodov so in bodo pomembno vplivali na gospodarsko rast, zmanjšanje revščine in doseganje vzdržnega zunanjega dolga najmanj razvitih držav v razvoju.

Transportni stroški in preostala kolonialna zapuščina

V obdobju kolonizacije so bili položeni temeljni kamni, ki pojasnjujejo današnjo ekonomsko strukturo držav podsaharske Afrike in njeno odvisnost od dogajanja na svetovnih trgih. Države so že tedaj dobivale posojila in finančno pomoč iz evropskih centrov, ki pa je bila v glavnem namenjena gradnji prometne infrastrukture (železnega in cestnega prometa), namenjene povezavi pristanišč z nahajališči naravnih virov in agrikulturnimi proizvodnimi središči. Glavni razlog za takšno povezavo je bila želja evropskih držav po gradnji infrastrukturne mreže, ki bo omogočila izvoz primarnih proizvodov na evropske trge in ne želja po integrirani povezavi celotne afriške celine (Geda, 2001, str. 13–22).

Transportni stroški držav podsaharske Afrike (lokalni, nacionalni in mednarodni) so približno dvakrat višji kot transportni stroški azijskih držav. Visoki transportni stroški držav zmanjšujejo konkurenčnost afriških proizvodov glede na druge proizvode na svetovnih trgih, saj jih je zaradi visokih transportnih stroškov izredno težko spraviti na mednarodne trge po konkurenčnih cenah (Adeola, Amoako, Blair, 2005, str. 49).

Obdobje kolonizacije je z umetno določenimi političnimi mejami med državami pripomoglo pri ustvarjanju ekonomskih ovir za menjavo med državami na afriški celini, kar je vsekakor prispevalo k manjši razvitosti ne samo držav podsaharske Afrike, temveč celotne afriške celine (Adeola, Amoako, Blair, 2005, str. 109).

2.1.3 Okoljski in tehnični problemi

Nizka produktivnost v kmetijskem sektorju

Kmetijski sektor še dandanes predstavlja enega najpomembnejših sektorjev v državah podsaharske Afrike, medtem ko njegov delež v procesu razvoja pri drugih državah pada. Delež

aktivne delovne sile, ki je zaposlena v kmetijskem sektorju, je velik in se giblje med 50 in 90 odstotki celotnega delovno aktivnega prebivalstva (Lensink, 1996, str. 12).

Kako pomemben je kmetijski sektor, povedo tudi številke. V državah podsaharske Afrike predstavlja najmanj 40 odstotkov celotnega izvoza, približno trideset odstotkov BDP ter približno 30 odstotkov vseh izvoznih prihodkov. Številke kažejo, da je rast produktivnosti v kmetijskem sektorju kritična in nujno potrebna za doseg višje stopnje gospodarske rasti afriških ekonomij (Adeola, Amoako, Blair, 2005, str. 229).

Razlogov za nizko produktivnost kmetijskega sektorja je več, med glavnimi pa sta (Graham, Southgate, 2006, str. 4–10):

- Državne oblasti so dolgo zanemarjale razvoj kmetijskega sektorja zaradi razvoja industrijskega, ki pa so se ga lotile na napačnem koncu. Slaba infrastruktura je kmetom onemogočala priti do potrebnih inputov (pesticidov in gnojil) ter do ustreznega dostopa do trgov končnih proizvodov.
- Pomembni dejavniki, ki so prispevali k znižani produktivnosti kmetijskega sektorja, so tudi geografske in klimatske omejitve, degradacija naravnih virov, majhne investicije v kmetijske raziskave in izobraževanje.

Klimatske spremembe in naravne danosti

Odvisnost držav podsaharske Afrike od kmetijskega sektorja in njihova slaba pokritost z namakalnimi sistemi naredi države še bolj občutljive za visoko spremenljive vremenske razmere. Spopadajo se tako s pogostimi sušami in poplavami kot tudi z nerednimi deževnimi dobami. Vremenske spremenljivosti, njihova pogostost in njihovi ekstremni negativni vplivi tako na okolje kot gospodarski razvoj držav se bodo s klimatskimi spremembami le še dodatno zaostriili (Reid, Simms, 2005, str. 14–15).

2.1.4 Problemi, povezani s storilnostjo in rastjo prebivalstva

Vpliv slabo razvitega zdravstvenega in šolskega sistema

Vsi se bomo strinjali, da je storilnost izobraženih in zdravih ljudi večja in da kot taka pozitivno vpliva na gospodarsko rast. Če država vlaga v zdravstvo in izobraževanje, vlaga v človeški razvoj mladih, ki so njena prihodnost. Empirične raziskave so pokazale, da države s slabo razvitim zdravstvenim in šolskim sistemom, kamor spadajo tudi države podsaharske Afrike, težje zagotovijo gospodarsko rast in izhod iz revščine (Adeola, Amoako, Blair, 2005, str. 111).

Hitra rast prebivalstva in visoka stopnja urbanizacije

Med letoma 1980 in 2002 je prebivalstvo podsaharske Afrike naraslo za 80 odstotkov, in sicer z 383 milijonov v letu 1980 na 689 milijonov v letu 2002. Stopnja rasti prebivalstva na letni ravni

znaša 2,7 odstotka, kar pomeni, da se prebivalstvo podvoji vsakih 25 let. Visoka nataliteta in hitra rast prebivalstva sta rezultat mnogo dejavnikov: nizkih dohodkov, ekonomske stagnacije, nizke izobraženosti ženske populacije in visoke stopnje umrljivosti otrok (Adeola, Amoako, Blair, 2005, str. 112).

Problem hitre rasti prebivalstva se kaže v tako imenovani prezgodnji urbanizaciji, saj so ljudje zaradi počasnega napredka v razvoju kmetijskega sektorja, stagnirajoči kmetijski proizvodnji in visoki rasti podeželskega prebivalstva začeli podeželje zapuščati in se seliti v mesta. Pritisk na javno infrastrukturo (stanovanja, vodovod in sanitarne potrebščine) se je v zadnjih letih ekstremno povečal. Okoli 70 odstotkov mestnega prebivalstva živi v siromašnih mestnih četrtih v zelo slabih razmerah za normalno življenje (Adeola, Amoako, Blair, 2005, str. 112).

2.2 Nastanek pobude HIPC

Pobudo HIPC sta septembra 1996 oblikovali vodilni mednarodni finančni instituciji, IMF in Svetovna banka, za zmanjšanje obsega zunanjega dolga najmanj razvitih držav v razvoju na vzdržno raven, da bodo lahko servisirale svoje obveznosti. Pobuda je nastala kot odziv na skrbi mednarodne finančne skupnosti, da bodo najmanj razvite države v razvoju tudi po prejemu tradicionalnih oblik mehanizmov imele nevzdržen zunanji dolg (United Nations Conference on Trade and Development, 2003, str. 3).

Leta 1999 je bila prvotna pobuda HIPC preoblikovana pod vplivom civilne družbe, nevladnih organizacij in skupine G-7 za hitrejšo in bolj poglobljeno zmanjšanje dolžniških obremenitev držav dolžnic ter okrepitev povezave med zmanjšanjem obsega zunanjega dolga in revščine (Akkerman, Teunissen, 2004, str. 73).

Glavne spremembe v primerjavi z originalno pobudo HIPC iz leta 1996 so v tem, da je okrepljena pobuda omogočila večje in hitrejšo zmanjšanje dolžniških obremenitev najmanj razvitih držav v razvoju ter znižanje kriterijev vstopa (United Nations Conference on Trade and Development, 2004, str. 14).

2.3 Cilji pobude HIPC

Pobuda HIPC pomeni velik korak naprej pri razreševanju problematike prekomerne zadolženosti najmanj razvitih držav v razvoju, saj deluje po načelih in ciljih, ki se v mnogo elementih razlikujejo od preteklih, tradicionalnih mehanizmov:

- Pobuda HIPC je najmanj razvitim državam v razvoju omogočila višje dolžniške olajšave za zmanjšanje obsega zunanje zadolženosti v primerjavi s tradicionalnimi mehanizmi Pariškega kluba (ta je do leta 1996 ponudil največ 67-odstotno zmanjšanje obsega zunanjega dolga), multilateralnih institucij in drugih kreditorjev. Bilateralni kreditorji Pariškega kluba so se v okviru okrepljene pobude HIPC leta 1999 zavezali k 90-odstotnemu zmanjšanju neto sedanje vrednosti obsega zunanjega dolga.

- Prvič v zgodovini reševanja problematike prekomerne zadolženosti se je zgodilo, da je dolg do multilateralnih kreditorjev (IMF, Svetovne banke in drugih regionalnih bank za financiranje razvoja) vključen v zmanjšanje zunanje zadolženosti najmanj razvitih držav v razvoju oz. je kot tak postal predmet restrukturiranja. Tradicionalno so bili dolgovi do multilateralnih kreditorjev obravnavani kot preferenčni dolgovi in kot taki niso bili predmet restrukturiranja.
- Pobuda se obsežneje spoprijema z zunanjim dolgom držav dolžnic do vseh kreditorjev, med katerimi je zaznati visoko stopnjo sodelovanja (vključeni so tako bilateralni kreditorji, ki niso del Pariškega kluba, kot tudi kreditorji iz komercialnih vrst). Sama pobuda HIPC spodbuja sodelovanje med glavnimi akterji v procesu oblikovanja olajšav (državami dolžnicami, kreditorji) in civilno družbo.
- Pobuda je prvič v zgodovini povezala problematiko prekomerne zadolženosti z zmanjšanjem revščine v najmanj razvitih državah v razvoju.

Glavni cilj originalne pobude HIPC iz leta 1996 je bila odprava prekomerne zadolženosti države dolžnice oz. zmanjšanje njenega obsega zunanjega dolga na vzdržno raven. Postavljeni cilj je bil izraz takratnega prepričanja, da zunanja prezadolženost najmanj razvitih držav v razvoju ovira gospodarsko rast in zmanjšuje možnost za odpravljanje revščine. »Privarčevana« sredstva, ki so rezultat zmanjšanja obveznosti servisiranja dolgov, bi tako ustvarila potreben proračunski prostor pri vladah držav dolžnic, ki bi sredstva preusmerila v gospodarsko rast in za zmanjšanje revščine (Greenhill, Sisti, 2003, str. 5).

S časom so se cilji pobude HIPC spreminjali, sprva v odtenkih, pozneje, z uvedbo okrepljene pobude HIPC leta 1999, pa tudi bolj radikalno.

Prvotni cilj originalne pobude HIPC je tudi pri okrepljeni različici pobude ostal enak, le s to razliko, da je postal zahtevnejši. V nasprotju z originalno pobudo HIPC, kjer je pomembno zmanjšanje obsega zunanjega dolga na vzdržno raven (časovno je trajanje vzdržnosti zunanjega dolga določeno na daljši rok), je pri okrepljeni pobudi HIPC cilj dopolnjen s trditvijo, da želi zagotoviti trajnostni izhod iz procesov restrukturiranja (Chhibber et al., 2006, str. 3).

Druga pomembna cilja okrepljene pobude HIPC sta doseganje gospodarske rasti ter povečanje razpoložljivih finančnih sredstev za programe socialnega sektorja, ki vplivajo na zmanjšanje revščine v državah dolžnicah (Gautam, 2003, str. 63).

Čeprav so vsi cilji jasno postavljeni, ne gre prezreti dejstva, da sam osnutek pobude HIPC ne zagotavlja avtomatičnega doseganja vseh treh naštetih ciljev. V specifičnih okoliščinah in omejenih virih dolžniških olajšav si lahko nasprotujejo. Problem se pojavi, če zmanjšanje dolžniških obremenitev v okviru pobude HIPC ne privede do dodatnih finančnih sredstev (to se zgodi, če kreditorji zmanjšajo pritok finančne pomoči iz drugih virov), namenjenih za financiranje socialnega sektorja, predvsem šolstva in zdravstva (Gautam, 2003, str. 16).

2.4 Pogoji/kriteriji vstopa najmanj razvitih držav v razvoju v pobudo HIPC

1) Država mora biti revna, kar pomeni, da je upravičena do pridobivanja sredstev iz IDA¹³ in do sredstev, ki se zagotavljajo v okviru finančnega aranžmaja PRGF (Gautam, 2003, str. 12).

2) Država se spopada z nevzdržnim obsegom zunanjega dolga tudi po izrabi vseh tradicionalnih mehanizmov za odpravljanje prekomerne zadolženosti (Chhibber et al., 2006, str. 37).

3) Prvi kriterij pri določanju vzdržnosti obsega zunanjega dolga se izraža v koeficientu zadolženosti države po izrabi vseh tradicionalnih mehanizmov za odpravljanje prekomerne zadolženosti. Če delež neto sedanje vrednosti obsega zunanjega dolga v prihodkih od izvoza blaga in storitev ne presega 150 odstotkov, ima država vzdržen zunanji dolg. Neto sedanja vrednost pomaga pri natančnejšem določanju višine zunanje zadolženosti države dolžnice. Na primer: dolg države v višini 10 mrd USD je drugačen, če se obveznosti servisirajo po koncesijskih pogojih (recimo, da obrestne mere znašajo dva odstotka letno, rok odplačila pa je 30 let), in spet drugačen, če se obveznosti servisirajo po komercialnih pogojih (recimo, da obrestne mere v tem primeru znašajo devet odstotkov letno, rok za odplačilo pa je 10 let). Več kot očitno je, da je odplačilo dolga za države dolžnice po komercialnih pogojih mnogo dražje, prav zato bi morala biti vrednost tovrstnega dolga v neto sedanji vrednosti določena višje kot pri koncesijskem servisiranju dolga. Neto sedanja vrednost vključuje v izračun vse obveznosti, ki izhajajo iz servisiranja dolgov skozi vsa leta, in jih ovrednoti glede na sedanje cene; z uporabo primernih diskontnih stopenj (Gautam, 2003, str. 18).

4) Pri določanju vzdržnosti obsega zunanjega dolga se pri zelo odprtih ekonomijah nekaterih držav, ki vlagajo velike napore v ustvarjenje proračunskih prihodkov, uporablja dodatni kriterij. Ker v večini primerov večina zunanjega dolga izvira iz zadolženosti javnega sektorja, je lahko servisiranje obveznosti nevzdržno v primerjavi z državnim proračunom, čeprav je izpolnjen prvi kriterij vzdržnosti zunanjega dolga. Koeficient zadolženosti države se izračuna na temelju proračunskih prihodkov. V tem primeru je zunanji dolg nevzdržen, če koeficient zadolženosti države dolžnice po izvedbi prilagojenih programov presega 250 odstotkov deleža neto sedanje vrednosti dolga v proračunskih prihodkih (Gautam, 2003, str. 12).

5) Če država dolžnica želi biti upravičena do sredstev pobude HIPC, mora poleg vseh prej navedenih pogojev ustanoviti in uresničevati reforme, ki sta jih postavila IMF in Svetovna banka, ter sprejeti veljaven Strateški dokument za zmanjševanje revščine (angl. *Poverty Reduction Strategy Paper* – dokument PRSP) (Allen, Leipziger, 2006a, str. 9).

¹³ Države so upravičene do koncesijskih kreditov IDA, če je njihov per capita BNP nižji od trenutno določenega cenusa. Leta 2005 je ta znašal 1.025 USD. Poleg tega država nima dostopa do kreditov, ki se pod komercialnimi pogoji dodeljujejo v okviru Mednarodne banke za obnovo in razvoj (angl. *International Bank for Reconstruction and Development* - IBRD), ki skupaj z IDA tvori Svetovno banko (Country Classification, 2006).

2.5 Postopek pridobivanja pomoči v okviru pobude HIPC

Zmanjšanje dolžniških obremenitev v okviru pobude HIPC poteka v dveh fazah. Vse države dolžnice, ki zaprosijo za pomoč v okviru pobude HIPC, morajo sprejeti določena pravila igre, ki jih pogojujejo mednarodne finančne institucije.

V prvi fazi mora država dolžnica dokazati, da je pridobljena sredstva za zmanjšanje dolžniških obremenitev, ki so bila pogojena z izvajanjem ekonomskih in stabilizacijskih programov, določenih s strani IMF in Svetovne banke, preudarno porabljena za doseganje ekonomskih in socialnih reform. Prav tako mora država, preden zaprosi za pomoč pobude HIPC, sprejeti veljaven dokument PRSP. Sam dokument predstavlja osnovo za zmanjšanje dolžniških obremenitev v okviru pobude HIPC in je kot tak, prav zaradi svoje pomembnosti, podrobneje predstavljen v podpoglavju 3.5.1 (Akkerman, Teunissen, 2004, str. 74).

V času, ko država dolžnica poskuša izpolniti zahteve, ki izvirajo iz prej omenjenih programov IMF in Svetovne banke, pridobiva sredstva od bilateralnih in multilateralnih kreditorjev. Zmanjšanje dolžniških obremenitev bo prejela v okviru tradicionalnih mehanizmov Pariškega kluba (navadno so restrukturirana pod Neapeljskimi pogoji) in koncesijskim financiranjem multilateralnih in bilateralnih kreditorjev, ki niso del Pariškega kluba (Akkerman, Teunissen, 2004, str. 75).

Po treh letih uspešnega izvajanja ekonomskih in stabilizacijskih programov, ki sta jih oblikovala IMF in Svetovna banka, država dolžnica doseže točko odločitve (med njimi je najpomembnejši finančni aranžma PRGF, ki je podrobneje predstavljen v podpoglavju 3.5.2). V točki odločitve izvršna odbora obeh najpomembnejših mednarodnih institucij, IMF in Svetovne banke, odločata o ustreznosti države za prejem pomoči v okviru pobude HIPC na osnovi naslednjih ocen (Hinton, 2000, str. 31):

- Uveljavljenim tradicionalnim mehanizmom za zmanjšanje obsega zunanje zadolženosti je to uspelo znižati na vzdržno raven. V tem primeru država ni upravičena do sredstev iz pobude HIPC.
- Do sredstev iz pobude HIPC so upravičene države dolžnice, ki so tudi po izrabi tradicionalnih mehanizmov za zmanjšanje obsega zunanjega dolga ohranile nevzdržno raven zunanjega dolga in dokazale sposobnost učinkovitega izkoriščanja olajšav za izvajanje prioritarnih ekonomskih in socialnih reform. Poleg tega morajo izpolnjevati pogoje, navedene v prejšnjem poglavju.

Zunanji dolg države je nevzdržen, če koeficient zadolženosti države po izvedbi prilagojenih programov presega 150 odstotkov deleža neto sedanje vrednosti dolga v prihodkih od izvoza blaga in storitev. Pri zelo odprtih ekonomijah nekaterih držav¹⁴, ki vlagajo velike napore v

¹⁴ Gre za države, pri katerih je vrednost izvoznih prihodkov kot delež BDP višja od 30 odstotkov in pri katerih je vrednost proračunskih prihodkov kot delež BDP višja od 15 odstotkov.

ustvarjanje proračunskih prihodkov, se koeficient zadolženosti države izračuna na temelju proračunskih prihodkov. V tem primeru je zunanji dolg nevzdržen, če koeficient zadolženosti države po izvedbi prilagojenih programov presega 250 odstotkov deleža neto sedanje vrednosti dolga v proračunskih prihodkih (Gautam, 2003, str. 12).

V nasprotju z originalno različico pobude HIPC okrepjena pobuda HIPC določi višino olajšav oz. izračuna zmanjšanje dolžniških obremenitev že v točki odločitve, ko ima večina držav dolžnic zunanji dolg na višji ravni kot po izteku pobude. Mednarodna skupnost se zaveže, da bo v času, dokler država dolžnica ne doseže točke izvršitve, pridobila primerno višino sredstev za pomoč in tako omogočila izvajanje potrebnih reform.

V drugi fazi mora država dolžnica učinkovito porabiti pridobljena sredstva v okviru pobude HIPC pri uvajanju prilagojenih programov IMF in Svetovne banke. Za to fazo čas za doseganje ciljev ni določen, temveč je odvisen od zadovoljivega uresničevanja zahtev, ki so bile sprejete v točki odločitve. Država mora v celoti izpeljati strukturne in socialne reforme, ki si jih je zadala pri vstopu v pobudo HIPC, uresničiti sprejeti dokument PRSP ter ohranjati makroekonomsko stabilnost, kot je določeno v finančnem aranžmaju PRGF (Gautam, 2003, str. 23).

Za dosego točke izvršitve je treba zadovoljiti tri pogoje (Cohen et al., 2004, str. 37):

- Pri prvem pogoju gre za t. i. procesni pogoj, ki povezuje proces pobude HIPC z razvojem in uresničevanjem dokumenta PRSP. Sam dokument je treba razviti in ga uspešno uresničevati že vsaj leto dni.
- Meje izvršitve oz. kriteriji, ki določajo izpolnjevanje obveznosti iz določitev, sprejetih v točki odločitve, so različni od države do države. Število tovrstnih kriterijev, ki se osredotočajo predvsem na politične in strukturne reforme, vključujoč državno vodstvo in menedžment javne porabe, se je v povprečju zmanjšalo z 41 v okviru originalne pobude HIPC na vsega 13 v okviru okrepljene pobude HIPC.
- Pogoji za porabo sredstev iz pobude HIPC. Glede na to, da pobuda HIPC spodbuja zmanjšanje revščine v državah dolžnicah, je treba »privarčevana« sredstva, ki so posledica zmanjšanja dolžniških obveznosti, porabiti za financiranje programov socialnega sektorja, predvsem za zdravstvo in izobraževanje. Alokacija »privarčevanih« sredstev se razlikuje od države do države.

Z okrepljeno pobudo HIPC je stopilo v veljavo, da se točka izvršitve lahko doseže v nedoločenem roku, kar pomeni, da je »plavajoča«, s čimer omogoča večjo motivacijo za doseg zastavljenih ciljev v točki odločitve. V drugi fazi se pričakuje restrukturiranje dolga po Lyonskih pogojih (zmanjšanje neto sedanje vrednosti obsega zunanjega dolga za 80 odstotkov) in Kölnskih pogojih (zmanjšanje neto sedanje vrednosti obsega zunanjega dolga za 90 odstotkov). Tako IMF kot tudi Svetovna banka se zavežeta, da bosta državam, ki so med točko odločitve in točko izvršitve, dajale na voljo začasna sredstva za pomoč pri doseganju makroekonomskih in strukturnih reform (Akkerman, Teunissen, 2004, str. 75).

Ko država doseže točko izvršitve, je deležna prerazdelitve preostanka pomoči, in sicer (Akkerman, Teunissen, 2004, str. 75):

- Pri bilateralnem in komercialnem dolgu se obseg zunanjega dolga zmanjša v neto sedanji vrednosti. Mnogo bilateralnih kreditorjev, gre za kreditorje Pariškega kluba, je ponudilo tudi večji odpis dolga, kot je bilo določeno v pobudi HIPC.
- Pri multilateralnih kreditorjih vsi kreditorji zmanjšajo neto sedanjo vrednost obsega zunanjega dolga, tako da je mogoče zadržati zadolženost države do multilateralnih institucij na zadovoljivi ravni.

2.5.1 Dokument PRSP

Koncept dokumenta PRSP sta skupaj predstavila IMF in Svetovna banka leta 1999. Dokument PRSP predstavlja osnovo za zmanjšanje dolžniških obremenitev v okviru okrepljene pobude HIPC, kot tudi osnovo koncesijskemu kreditiranju IMF (v okviru finančnih aranžmajev PRGF) in Svetovne banke (prejemanje koncesijske pomoči v okviru programov IDA). Glavni vzrok za nastanek dokumenta PRSP je bila želja po močnejši povezavi razvojnih ukrepov z doseganjem enega izmed MDG¹⁵, ki se zavzema za zmanjšanje revščine.

Dokument PRSP je po navadi rezultat procesa, ki se začne s t. i. začasnim dokumentom PRSP (angl. *Interim PRSP* – I-PRSP). Pod vodstvom ministrstva za finance ga pripravi država dolžnica, ki med procesom nastajanja dokumenta upošteva mnenja in predloge tako obeh mednarodnih finančnih institucij kot tudi drugih kreditorjev in civilne družbe. I-PRSP so krajši dokumenti, ki vsebujejo opis trenutnega stanja v državi (stopnjo revščine in trenutno veljavne ukrepe in politike za njeno odpravljanje) in predstavitev načrta za udejanjanje celostnega dokumenta PRSP. Lahko bi rekli, da je I-PRSP vmesni člen pri zasnovi pravega, obsežnega dokumenta PRSP (Masood, Nankani, 2002, str. 8).

IMF in Svetovna banka zahtevata, da dokument PRSP vsebuje podroben opis razvoja procesa soudeležbe različnih skupin (predstavnikov državnih oblasti, nevladnih organizacij, sindikatov, civilne družbe, vaških oblasti, obeh mednarodnih finančnih institucij, revnih itd.), celostno analizo revščine, jasno in stroškovno opredeljene prioritete naloge in cilje, identifikacijo indikatorjev napredka ter sistem nadzora implementacije in napredka (Christiansen, Hovland, 2003, str. 13).

Tako dokument I-PRSP kot tudi dokument PRSP, ki ga oblikujejo državne oblasti skupaj z drugimi udeleženci razprav, sta posredovana v pregled osebju IMF in Svetovne banke, katerih mnenja in ocene so nato predstavljene v skupnem poročilu (angl. *Joint Staff Assessment* – JSA).

¹⁵ Deklaraciji tisočletja (angl. *Millenium declaration*), ki so jo leta 2000 v obliki razvojnega dokumenta sprejele države članice OZN, je bil dve leti kasneje v Monterreyu dodan načrt o uresničevanju razvoja t. i. MDG. MDG so: izkoreniniti ekstremno revščino in lakoto, doseči splošno osnovno izobrazbo, spodbujati enakost spolov in krepiti položaj žensk, izboljšati zdravje mater, zmanjšati umrljivost otrok, bojevati se proti boleznim, kot so HIV/AIDS, malarija in druge, zagotoviti trajnost okolja ter razviti globalno partnerstvo za trajnostni razvoj (Faure, 2002, str. 125-131).

Osebjem v njem predstavi skupno mnenje za posamezno državo glede ključnih ovir, ki ogrožajo gospodarsko rast in zmanjševanje revščine, vendar so v skladu z željami države dolžnice. Osebjem IMF in Svetovne banke razpravlja o potrebnih spremembah za doseganje ustreznih ciljev skupaj z državnimi oblastmi. Dokument PRSP se predstavi izvršnima odboroma obeh mednarodnih finančnih institucij skupaj z JSA, ki vsebuje oceno o ustreznosti izvajanja strategij in ukrepov, podanih v dokumentu PRSP, ter nakaže, kako bi implementacija tovrstnih strategij vplivala na obliko programov posameznih institucij (Christiansen, Driscoll, 2004, str. 7–8).

Šest temeljnih načel, ki so temelj za razvoj in implementacijo dokumenta PRSP, so sledeča (Evans, Piron, 2004, str. 3):

- Razvoj dokumenta PRSP je v rokah države dolžnice, pri nastanku katerega sodeluje širok spekter civilne družbe kot tudi predstavniki privatnega sektorja.
- Pri dokumentu PRSP je pomembna usmerjenost v rezultate, kar pomeni, da je fokus na doseganju rezultatov, ki bodo koristili predvsem revnemu delu prebivalstva. Lokalno razviti dokumenti PRSP omogočajo razvoj tistih strategij za odpravljanje revščine in doseg trajnostne rasti, ki jih prednostno določijo same države dolžnice. Najmanj razvitim državam v razvoju je tako omogočeno, da razvijejo svojo nacionalno pripadnost.
- Vsestranskost dokumenta PRSP se izraža v razumevanju, da je revščina večdimenzionalna in kot taka vsebuje makroekonomske, strukturne, sektorske in socialne elemente.
- Temelji na soudeležbi vseh relevantnih skupin udeležencev, ki sodelujejo pri razvoju dokumenta PRSP.
- Pomembno je sodelovanje državnih oblasti z drugimi udeleženci: predstavniki nevladnih organizacij, sindikatov, civilne družbe, vaških oblasti, obeh mednarodnih finančnih institucij, revnih itd.
- Temelji na dolgoročnem vidiku, ki upošteva, da bo zmanjševanje revščine zahtevalo institucionalne spremembe in ustvarjanje novih kapacitet, prav tako pa morajo biti v dokumentu PRSP vključeni tudi kratkoročni cilji.

2.5.2 Finančni aranžma PRGF

Finančni aranžma PRGF je bil uveden leta 1999 in je nadomestil finančni aranžma ESAF, ki je veljal tedaj. Novi finančni aranžma je potrdil Mednarodni monetarni in finančni komite (angl. *International Monetary and Financial Committee*) IMF. Konec septembra 2005 je bilo 78 najmanj razvitih držav v razvoju upravičenih¹⁶ do pomoči v okviru finančnega aranžmaja PRGF, od tega jih je imelo 31 že sklenjene programe v okviru finančnega aranžmaja PRGF.

Finančni aranžma PRGF je eden najpomembnejših podpornih instrumentov za spodbujanje razvoja in implementacije dokumentov PRSP v najmanj razvitih državah v razvoju. Programi znotraj finančnega aranžmaja PRGF, katerih glavna cilja sta zmanjšanje revščine in doseg

¹⁶ Ustreznost države za prejem pomoči iz finančnega aranžmaja PRGF temelji na oceni dohodka per capita s strani IMF, ki je zasnovan na merilu Svetovne banke za prejem kreditov po koncesijskih pogojih. Za leto 2005 je mejo predstavljal BNP na prebivalca (angl. per capita income), ki je bil enak ali manjši od 1.025 USD.

trajnostnega razvoja najmanj razvitih držav v razvoju, so zasnovani v dokumentu PRSP (Mutasa, 2006, str. 9).

Finančni aranžma PRGF se financira iz izrednih virov sredstev IMF, ki jih ta dobi po komercialnih pogojih. Koncesijsko financiranje finančnega aranžmaja PRGF se vodi prek fonda PRGF. Fond si izposoja sredstva po tržni obrestni meri pri centralnih bankah, vladah držav članic in formalnih institucijah ter jih posoja najmanj razvitim državam v razvoju v obliki kreditov po koncesijskih pogojih. Za financiranje razlike med tržno obrestno mero, po kateri si fond sposoja sredstva, in 0,5-odstotno mero, ki jo plačujejo države dolžnice, IMF uporablja prispevke bilateralnih virov pomoči kot tudi lastna sredstva (The Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF), 2006).

Tak finančni aranžma je običajno sklenjen za obdobje treh let. Država odplačuje sredstva, ki si jih sposodi, po obrestni meri 0,5 odstotka, dvakrat letno, vrniti pa jih mora v roku od 5,5 do 10 let. Država si lahko v okviru finančnega aranžmaja PRGF sposodi do največ 140 odstotkov svoje kvote, v izrednih okoliščinah pa lahko ta izjemoma znaša do 185 odstotkov kvote. V vsakem primeru bo višina končnega zneska odvisna od stanja plačilne bilance, uresničevanja oz. trdnosti prilagoditvenih programov in uporabe preteklih in neplačanih kreditov IMF (Christiansen, Driscoll, 2004, str. 19–20).

Glavne značilnosti finančnega aranžmaja PRGF so (Mutasa, 2006, str. 11):

- Zasnova programov v okviru finančnega aranžmaja PRGF temelji na dokumentu PRSP posamezne države.
- Glavni ukrepi v okviru različnih politik in strukturnih reform v okviru finančnega aranžmaja PRGF odsevajo prioritete države za zmanjševanje revščine in doseganje trajnostne rasti.
- Programi naj bi spodbujali preusmeritev državne porabe v aktivnosti, ki koristijo revnim, in izboljšali učinkovitost in prerazporeditev tovrstne porabe na sektorje, ki prispevajo k zvišanju gospodarski rasti in zmanjšanju revščine. Pomembno je uvesti tudi nove in učinkovitejše davčne reforme, ki bodo temeljile na načelu enakopravnosti.
- Zagotavljanje je treba ustrezno fleksibilnost proračunskih ciljev. Proračunski cilji znotraj finančnih aranžmajev PRGF bi se morali prilagajati spremembam znotraj države in prioritarnim ciljem za zmanjšanje revščine, medtem ko bi bile strategije za doseganje ciljev financirane protiinflacijsko.
- Pogojevanje samo bi moralo biti selektivnejše ter se omejiti na nekaj ključnih ukrepov, ki so bistveni za uspeh finančnih aranžmajev PRGF.
- Poudarek je na ukrepih za krepitev menedžmenta javne porabe, ki pripomorejo k državnemu trudu pri oblikovanju prednostnih proračunskih nalog.
- Finančni aranžmaji PRGF posvečajo veliko pozornosti makroekonomskim ukrepom, ki vplivajo na stopnjo revščine v državi, zato je analiza socialnih vplivov glavnih makroekonomskih prilagajanj nujna in zaželeno.

2.6 Države, vključene v pobudo HIPC

Število držav, ki so vključene v pobudo HIPC, se spreminja že vse od nastanka omenjene pobude. V času originalne različice pobude HIPC (v letih 1996–1999) je bilo do zmanjšanja dolžniških obremenitev upravičenih le sedem držav.

Spremembe, ki so sledile z uvedbo okrepljene pobude HIPC, so omogočile, da se je število držav, ki so upravičene do prejema pomoči v okviru pobude HIPC, povečalo. Do konca leta 2000 je 22 državam uspelo doseči točko odločitve, vendar se je dinamika vključevanja držav v pobudo HIPC od tedaj zmanjšala. V naslednjih šestih letih je točko odločitve uspelo doseči le še dodatnim sedmim državam (Gautam, 2003, str. 27).

Tabela 1: Države, ki so vključene v pobudo HIPC (stanje konec maja 2006)

Točka izvršitve	Točka odločitve	Točka preloma
Benin	Burundi	Centralnoafriška Republika
Bolivija	Čad	Eritreja
Burkina Faso	Gambija	Haiti
Etiopija	Gvineja	Komori
Gana	Gvineja Bisau	Liberija
Gvajana	Kongo, Demokratična republika	Nepal
Honduras	Kongo, Republika	Republika Kirgizija
Kamerun	Malavi	Slonokoščena obala
Madagaskar	Sao Tome in Principe	Somalija
Mali	Sierra Leone	Sudan
Mavretanija		Togo
Mozambik		
Niger		
Nikaragva		
Ruanda		
Senegal		
Tanzanija		
Uganda		
Zambija		

Vir: Moss, 2006, str. 8.

Zdaj je v pobudo HIPC vključenih 40 najmanj razvitih držav v razvoju (glej Tab. 1, na str. 22). Večina leži v predelu podsaharske Afrike, višina njihovega zunanjega dolga pa kar za nekajkrat presega višino BDP.

Kot je razvidno iz tabele (glej Tab. 1), je doslej 29 državam uspelo prejeti sredstva za zmanjšanje dolžniških obremenitev, od tega je 19 tudi že uspelo doseči t. i. točko izvršitve. Zadnja, ki jo je dosegla in je zato upravičena do prejema celotne pomoči v okviru pobude HIPC, je Kamerun. Točko izvršitve je dosegel aprila 2006.

2.7 Udeležba kreditorjev v okviru pobude HIPC

Pri zagotavljanju zmanjšanja dolžniških obremenitev najmanj razvitih držav v razvoju v okviru pobude HIPC naj bi sodelovali vsi kreditorji (multilateralni kreditorji, bilateralni kreditorji Pariškega kluba in drugi uradni bilateralni ter komercialni kreditorji), do katerih imajo najmanj razvite države v razvoju obveznosti servisiranja dolga. Stroške za zagotavljanje zmanjšanja dolžniških obremenitev najmanj razvitih držav v razvoju si kreditorji delijo po načelu enakopravnosti oz. proporcionalno glede na delež dolga, ki jim pripada; ta se izračuna ob vstopu države dolžnice v pobudo HIPC, in sicer za tem, ko je država dolžnica že bila deležna zmanjšanja dolžniških obremenitev v okviru tradicionalnih mehanizmov (Gautam, 2003, str. 25).

Število kreditorjev, ki sodelujejo v okviru pobude HIPC, se je z leti povečevalo, vendar se je pri nekaterih (predvsem komercialnih in bilateralnih kreditorjih), ki niso del Pariškega kluba, pojavil problem pri zagotavljanju sredstev za zmanjšanje dolžniških obremenitev. To je posledica dejstva, da pobuda temelji na prostovoljni odločitvi o udeležbi, kar pomeni, da kreditorji niso obvezani zagotoviti sredstev v okviru pobude HIPC, saj pobuda kot taka nima nikakršnih pravno-legalnih osnov. Moralno prepričevanje je tako glavni mehanizem pri zagotavljanju sodelovanja vseh kreditorjev v okviru pobude HIPC (Geithner, Nankani, 2003, str. 4).

Do marca 2006 26 bilateralnih kreditorjev, ki niso del Pariškega kluba, ni bilo pripravljenih zagotoviti delnega ali celotnega zmanjšanja dolžniških obremenitev v okviru pobude HIPC (niso bili pripravljene prevzeti svojega dela stroškov). Čeprav delež stroškov teh kreditorjev ni velik in znaša le nekaj odstotkov celotnih stroškov, so »stroški« nekaterih držav dolžnic visoki, saj niso prejele večine sredstev iz naslova zmanjšanja dolžniških obremenitev (Allen, Leipziger, 2006, str. 6).

Drugi problem zagotavljanja zmanjšanja dolžniških obremenitev je povezan z vlogo komercialnih kreditorjev, katerih delež celotnih stroškov ne presega več kot štiri odstotke celotnih stroškov vseh kreditorjev. Večina komercialnih kreditorjev se ni obvezala k sodelovanju v okviru pobude HIPC, še več, nekateri so jo najmanj razvitim državam (med njimi tudi Ugandi) pošteno zagodli s sodnimi postopki za izterjavo pogodbenih obveznosti, ki izvirajo iz v preteklosti najetih kreditov. V nekaterih primerih so komercialni kreditorji prodali dolg po tržni ceni, ki je nižja od nominalne cene, t. i. jastrebskim skladom, ki so nato prek sodišč izterjali pogodbene obveznosti za v preteklosti najete kredite po nominalni ceni s pripadajočimi obrestmi zaostalih izplačil obveznosti.

Takšne tožbe so za državo dolžnico večinoma izredno obremenjujoče in prav zato je Mednarodno razvojno združenje (angl. International Development Association – IDA) okrepilo svoj Aranžma za zmanjšanje dolga (angl. Debt Reduction Facility), ki je glavni instrument za pomoč najmanj razvitim državam v razvoju pri odkupu svojih dolgov po diskontirani vrednosti.

Stroški pobude HIPC

Kot je razvidno iz spodnje tabele (glej Tab. 2), so celotni stroški 29 držav, ki so v okviru pobude HIPC že dosegle točko odločitve, ocenjeni na 39,8 mrd USD, izraženih v neto sedanji vrednosti za leto 2004. Če celotne stroške pobude HIPC ocenjujemo v neto sedanji vrednosti za leto 2005, bodo znašali 41,3 mrd USD in bodo enakomerno porazdeljeni med multilateralne in bilateralne kreditorje (Allen, Leipziger, 2006, str.5).

Tabela 2: Ocena potencialnih stroškov vseh kreditorjev za 29 držav, ki so že dosegle točko odločitve v okviru pobude HIPC (v mrd USD)

	Pomlad 2006		September 2005	Pomlad 2006
	2005 NSV	v odstotkih	2004 NSV	2004 NSV
Celotni stroški skupaj:	41,2	100,0	38,1	39,8
Bilateralni in komerc. kreditorji	20,5	49,8	18,3	19,8
Pariški klub	15,2	36,9	13,8	14,6
Drugi uradni bilateralni kreditorji	3,8	9,2	3,6	3,7
Komercialni kreditorji	1,5	3,6	0,9	1,5
Multilateralni kreditorji	20,7	50,2	19,8	20,0
Svetovna banka	9,8	23,8	9,4	9,5
Od tega: - IDA	9,4	22,8	9,0	9,1
- IBRD	0,4	1,0	0,4	0,4
IMF	3,1	7,5	3,0	3,0
AfDB/AfDF	3,5	8,5	3,3	3,4
IaDB	1,4	3,4	1,3	1,3
Ostalo	2,9	7,0	2,8	2,8

Vir: Allen, Leipziger, 2006, str. 11.

Celotni stroški v okviru pobude HIPC, tako za 29 držav, ki so že dosegle točko odločitve, kot tudi za druge države, ki so upravičene do zmanjšanja dolžniških obremenitev v okviru pobude HIPC, vendar še niso dosegle točko odločitve (teh je 11 in so našteje v prejšnjem poglavju), so ocenjeni na 61 mrd USD, izraženih v neto sedanji vrednosti za leto 2004 (Debt Relief Under the Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative, 2006).

3 PREDSTAVITEV REZULTATOV POBUDE HIPC NA KONKRETNEM PRIMERU UGANDE

V 4. poglavju diplomskega dela bom na podlagi primera Ugande, države podsaharske Afrike, analizirala učinkovitost pobude HIPC in podala mnenje o ustreznosti pobude za reševanje problematike prekomerne zadolženosti najmanj razvitih držav v razvoju.

Samo analiziranje učinkovitosti pobude HIPC je povezano z vrsto metodoloških problemov, saj se postavlja vprašanje, kako meriti njene učinke. V diplomski nalogi bom učinkovitost pobude HIPC ocenila na podlagi primerjave rezultatov pobude s postavljenimi cilji pobude. Glavni cilj

pobude HIPC je zmanjšanje obsega zunanjega dolga na vzdržno raven z namenom povečanja razpoložljivih sredstev za reforme, ki bi privedle do vzdržne gospodarske rasti in zmanjšanja revščine v najmanj razvitih državah v razvoju.

3.1 Kratka predstavitev države

Uganda je kopenska država podsaharske Afrike, ki leži v centralni Afriki in se razprostira na približno 240.000 kvadratnih metrih. Število prebivalcev, ki na letni ravni zraste za približno 3,4 odstotka, znaša dobrih 27 milijonov. Na vzhodu meji na Kenijo, na severu na Sudan, na zahodu na Demokratično republiko Kongo, Ruando na jugozahodu in Tanzanijo na samem jugu. Okoli 20 odstotkov celotnega površja je pokritega z jezeri, medtem ko so drugi predeli ali del tropskega deževnega pragozda ali del savanske pokrajine. Gospodarsko najpomembnejša mesta so na jugu države, blizu Viktorijinega jezera, vključno z glavnim mestom Kampalo (Country Profiles, 2006).

Uganda je svojo neodvisnost od Angležev dobila leta 1962, ko ji je prenehal veljati status angleškega protektorata, ki ga je imela med letoma 1894–1962. Od leta 1962 pa vse do danes so bila obdobja notranjih nemirov pogostejši pojav kot obdobja miru. Od leta 1966 do leta 1971 je bilo obdobje avtokratičnega vladanja predsednika Miliona Obote, ki je bil leta 1971 pregnan. Tedaj je oblast vzel v svoje roke Idi Amin, ki se mu je z uvedbo brutalnega diktatorstva uspelo obdržati na čelu države vse do leta 1979, ko je bil dokončno odstranjen z vojaško pomočjo sosednje Tanzanije. Na oblast je spet prišel Obote, ki je državi vladal naslednjih šest let. Med letoma 1962 in 1986, ko je na oblast prišel današnji predsednik Yoweri Museveni, se je državno vodstvo zamenjalo osemkrat, od tega kar štirikrat z vojaškim udarom (Uganda: Encyclopedia, 2006).

Uganda je bogata z naravnimi viri, ki zajemajo tako plodno zemljo kot tudi bogata nahajališča bakra in kobalta. Kmetijski sektor je najpomembnejši v ekonomiji, saj zaposluje okoli 70 odstotkov celotnega delovno aktivnega prebivalstva in obsega več kot polovico vseh izvoznih prihodkov. V skladu z dogovorjenimi strukturnimi reformami znotraj ekonomije prispevek kmetijskega sektorja v celotnem BDP pada in bo padal tudi v prihodnje. Kljub temu kmetijski sektor še danes predstavlja kar 34 odstotkov celotnega BDP in je kot tak ključnega pomena za dosego vzdržne gospodarske rasti. Največja ovira za rast in povečanje produktivnosti kmetijskega sektorja predstavljajo zunanji šoki, predvsem sušna obdobja in bolezni rastlin (Kassami, 2005, str. 30).

Po zadnjih razpoložljivih izvoznih podatkih je videti, da so vrednostno gledano najpomembnejši izvozni proizvodi (našteti od najpomembnejšega do najmanj pomembnega) na mednarodnih trgih naslednji: kava, ribe in ribji proizvodi, zlato, čaj, naftni derivati, rože, koruza in kobalt. Delež primarnih proizvodov v celotnem izvozu v zadnjih petih letih pada zaradi povečanega izvoza t. i. netradicionalnih proizvodov. Na drugi strani se povpraševanje regionalnih trgov po nizko dohodkovnih pridelkih (koruza, stročnice, banane, mlečni izdelki) in industrijskih izdelkih (plastika, tekstil, baterije, kolesa, aluminijasti proizvodi ...) krepi (Uganda, 2005, str. 1–7).

Uganda uvaža iz drugih držav veliko različnih proizvodov, od primarnih proizvodov, kot so hrana in osnovni gospodinjški pripomočki, pa vse do težke opreme za industrijsko uporabo. Delež primarnih proizvodov zavzema dobrih 30 odstotkov celotnega uvoza, medtem ko industrijski izdelki predstavljajo okoli 70 odstotkov celotnega uvoza, med katerimi največji delež odpade na proizvodno in transportno opremo (Kassami, 2005, str. 25).

Med letoma 1990 in 2001 je razvoj ugandske ekonomije potekal v pravi smeri in je bil spodbujen s stalnim investiranjem v transportno infrastrukturo, zasnovo sodobnih ukrepov za spodbujanje domače proizvodnje in izvoza, doseganjem nizkih stopenj inflacije, postopnim izboljšanjem nacionalne varnosti in vrnitvijo izgnanih indijsko-ugandskih podjetnikov. Kljub vsem izboljšavam Uganda še zmeraj ostaja ena najrevnejših držav na svetu, katere BDP na prebivalca je v letu 2005 znašal dobrih 300 USD (Country Profiles, 2006).

3.2 Zgodovina nastanka ugandskega zunanjega dolga

Razlogi za nastanek in kopičenje zunanjega dolga v Ugandi skozi zgodovino so bili predvsem naslednji (Uganda's External Debt and the HIPC Initiative, 2001, str. 497–500):

- Naftna šoka, ki sta privedla do povišanih cen nafte.
- Intenzivno zadolževanje med letoma 1981 in 1985 ter po letu 1987 za financiranje ekonomskih in stabilizacijskih programov (kredit, ki so bili najeti pod neugodnimi pogoji, so bili slabo upravljani).
- Poslabšani pogoji menjave in velika občutljivost na nihanja cen primarnih proizvodov.
- Zmanjšanje izvoznih prihodkov od kave v letih 1985–1993, ki so zmanjšali razpoložljivost deviz za servisiranje dolgov.
- Ekspanzivna fiskalna politika.

Po ekonomskem zlomu, ki je bil posledica notranjih nemirov od osamosvojitve pa vse do polovice 80. let 20. stoletja, je bil prvi korak k političnim in ekonomskim reformam storjen v letu 1981, ko je državno vodstvo dobilo finančno in tehnično pomoč IMF in Svetovne banke. Čeprav sta pomoč zaradi neizvajanja dogovorjenih reform leta 1984 obe mednarodni finančni instituciji umaknili, je bil to prvi resen korak v smeri razreševanja nakopičenih problemov ugandskega gospodarstva. S prihodom nove vlade pod vodstvom Musevenija se je leta 1986 začelo uspešnejše obdobje ekonomskih reform in upravljanja zunanjega dolga (Atingi-Ego, 2002, str. 3). Leta 1991 je vlada uvedla prvo strategijo najemanja kreditov, s katero je določila, da se lahko najemajo le krediti za prioritete projekte pod izjemno koncesijskimi pogoji (Mijumbi, B.l., str. 498).

Zmanjšanje dolžniških obremenitev ni nov pojav v primeru Ugande, saj je že pred pobudo HIPC sprejela določene ukrepe za zmanjšanje obsega zunanje zadolženosti, ki bodo podrobneje predstavljeni v nadaljevanju.

Restrukturiranje dolgov v okviru Pariškega kluba

Do sredine 90. let 20. stoletja so bile za Ugando ključnega pomena olajšave, ki so jih zagotavljali kreditorji Pariškega kluba, saj so bili ti edini pripravljeni z različnimi mehanizmi omogočiti zmanjšanje dolžniških obremenitev¹⁷. Med letoma 1980 in 1995 je bila tako Uganda poleg zmanjšanja dolžniških obremenitev deležna številnih restrukturiranj dolgov. Zadnje zmanjšanje dolžniških obremenitev v okviru Pariškega kluba pred pobudo HIPC je bilo v letu 1995, ko ji je uspelo doseči 67-odstotno zmanjšanje zunanjega javnega bilateralnega dolga¹⁸ (Carson et al., 2003, str. 165).

Komercialni in bilateralni kreditorji, ki niso bili del Pariškega kluba, večinoma niso bili deležni servisiranja dolga, razen tistih, ki so s svojimi kreditirali financirali pomembne projekte oz. so sprejeli poplačilo dolgov pod približno enakimi pogoji, kot jih je določal Pariški klub (Carson et al., 2003, str. 165).

Ustanovitev Multilateralnega sklada dolgov

Žal so imele olajšave Pariškega kluba le omejen vpliv na celotni obseg zunanjega dolga Ugande, saj je večina dolga odpadla na multilateralne kreditorje (zunanji dolg, ki je odpadel na multilateralne kreditorje, je konec leta 1996 znašal že 76 odstotkov celotnega zunanjega dolga). Vrsta evropskih bilateralnih kreditorjev (Švedska, Norveška, Danska, Nizozemska, Avstrija in Švica), ki so podpirali intenzivnejše zmanjšanje dolžniških obremenitev, je najeli različne svetovalce, s pomočjo katerih so ugandske državne oblasti informirali o stanju njihovega zunanjega dolga in o potrebnih reformah za razvoj celostne strategije za njegovo uspešno upravljanje. Skupina kreditorjev je nato skupaj z ugandsko vlado leta 1995 ustanovila Multilateralni sklad dolgov (angl. *Multilateral Debt Fund*), kamor so kreditorji prispevali sredstva (v višini 135 milijonov USD), za servisiranje dolgov glavnih multilateralnih kreditorjev (IDA, Skupine Afriške razvojne banke in IMF). Ta pobuda je bila nekakšna predhodnica današnje pobude HIPC, ki je prvič v zgodovini reševanja problematike prekomerne zadolženosti omogočila restrukturiranje preferenčnih dolgov multilateralnih kreditorjev (Callaghy, 2004, str. 24).

Pobuda HIPC

Kot smo videli zgoraj, je Uganda že pred pobudo HIPC izvedla kar nekaj korakov v smeri

¹⁷ V zgornjem sestavku je izvzeto zmanjšanje dolžniških obremenitev s pomočjo transakcij, s katero država dolžnica s svežimi deviznimi sredstvi na sekundarnem trgu dolgov odkupi svoje dolgove po tržni ceni, ki pa je navadno nižja od nominalne cene dolga (v primeru Ugande je tržna cena dolga znašala 12 centov, kar pomeni, da je bilo v tistem času mogoče 1 USD dolga - nominalna cena odkupiti za vsega 12 centov). Uganda je svoj dolg v višini 151,89 milijona USD odkupila s finančno pomočjo, ki jo je leta 1993 prejela od Mednarodnega razvojnega sklada in s katero je dosegla zmanjšanje dolžniških obveznosti za 133 milijonov USD (Atingi, Mbire, 1997, str. 12).

¹⁸ Dolgovi, ki so bili lahko predmet restrukturiranj, so bili bilateralni javni dolgovi, ki so nastali do določenega datuma. V primeru Ugande so tako v poštev prišli vsi bilateralni javni dolgovi, najeti pred junijem 1981, kar je predstavljalo okoli štiri odstotke celotnega zunanjega dolga.

razreševanja problematike prekomerne zadolženosti, predvsem z odkupom dolgov, najemanjem novih kreditov po koncesijskih pogojih, restrukturiranjem dolgov in zmanjšanjem dolžniških obremenitev. Kljub implementaciji vseh omenjenih strategij je bil njihov učinek na obseg zunanje dolga minimalen, saj so se kazalci zunanje zadolženosti nenehno slabšali. Tako je zunanji dolg konec leta 1996 narasel že na 3,461 mrd USD (z 172 milijonov USD, kolikor je znašal leta 1970). Koefficient zadolženosti države (delež vrednosti dolga v prihodkih od izvoza blaga in storitev) po izrabi vseh tradicionalnih mehanizmov pa je kljub znižanju svoje vrednosti ostal precej visok in je konec leta 1996 znašal 535,5 odstotka (Atingi-Ego, 2002, str. 11).

Uganda si je z uspešnim izvajanjem ekonomskih in stabilizacijskih programov, ki sta jih določila IMF in Svetovna banka, kot prva država zagotovila pomoč v okviru pobude HIPC. Uradno se je proces zmanjšanja dolžniških obremenitev v originalni pobudi začel aprila 1997, ko je Uganda dosegla točko odločitve. Točko izvršitve je dosegla v zelo kratkem obdobju, aprila 1998. V času originalne pobude HIPC naj bi prejela pomoč za zmanjšanje dolžniških obremenitev v višini 650 milijonov USD (Ndhaye, Obwona, 2005, str. 15).

Že kmalu po nastanku originalne pobude HIPC je postalo jasno, da mnogo držav, ki so bile deležne pomoči v okviru pobude, v točki izvršitve ne bo imelo vzdržnega zunanje dolga. Ena izmed njih je bila tudi Uganda, katere kazalec zunanje zadolženosti je s predvidenih 202 odstotkov leta 1999 narasel na 248 odstotkov. Leta 1999 je bila tako pobuda HIPC preoblikovana za hitrejšo in bolj poglobljeno zmanjšanje dolžniških obremenitev. Uganda je točko odločitve v okviru okrepljene pobude HIPC dosegla februarja 2000 in še istega leta, aprila, dosegla tudi točko izvršitve. V času okrepljene pobude HIPC naj bi prejela pomoč za zmanjšanje dolžniških obremenitev v višini 1,3 mrd USD (Atingi-Ego, 2002, str. 13).

3.3 Vzdržnost zunanje dolga

Za ugandske državne oblasti in njene kreditorje je glavni cilj, ki ga želijo doseči s pobudo HIPC, zmanjšanje obsega zunanje dolga na vzdržno raven, s čimer bi preusmerili »privarčevana« sredstva v prioritete programe in naloge za zmanjšanje revščine (Carson et al., 2003, str. 230). V nadaljevanju poglavja bom s pomočjo osnovnih kazalcev vzdržnosti zunanje dolga predstavila, kako se je spreminjal obseg zunanje dolga od vstopa Ugande v okrepljeno pobudo HIPC in ali je bil dosežen cilj zmanjšanja obsega zunanje dolga na vzdržno raven.

Kot lahko vidimo iz tabele na naslednji strani (glej Tab. 3, na str. 29), se tudi po vstopu države v okrepljeno pobudo HIPC kazalec zunanje zadolženosti Ugande ni znižal pod pričakovanih 150 odstotkov, kolikor znaša »magična« meja za dosego vzdržne ravni obsega zunanje zadolženosti, ki so jo določile mednarodne finančne institucije. Delež neto sedanje vrednosti zunanje dolga v prihodkih od izvoza blaga in storitev (vzeto je triletno povprečje izvoza blaga in storitev) je bil vseskozi krepko nad določeno mejo 150 odstotkov. Če dejansko dosežene kazalce zunanje zadolženosti primerjamo z napovedmi, narejenimi v točki odločitve okrepljene pobude HIPC, opazimo še večje razlike, ki so rezultat preoptimističnih napovedi gibanj rasti makroekonomskih agregatov ugandskega gospodarstva, upoštevanih pri izračunu kazalcev zunanje zadolženosti. Po

napovedih bi moral biti kazalec zunanje zadolženosti v proračunskem obdobju 2004/2005 na ravni 96 odstotkov in ne na ravni 266 odstotkov, kolikor je dejansko znašal tedaj. Napovedi za vsa druga proračunska obdobja so v spodnji tabeli (glej Tab. 3).

Tabela 3: Predvidene napovedi gibanja koeficienta zunanje zadolženosti države (v odstotkih)

	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Koeficient zadolženosti države:							
Pred originalno pobudo HIPC	308,3	291,8	278,0	262,3	248,6	233,2	225,0
Po originalni pobudi HIPC	261,3	244,8	230,4	214,3	198,4	184,8	173,1
Po okrepljeni pobudi HIPC	138,0	127,9	116,6	108,8	102,0	96,1	90,5

Vir: Basu, Boote, Madavo, 2000, str. 35.

Iz spodnje tabele (glej Tab. 4) vidimo, da so olajšave v okviru pobude HIPC naraščale vse od vstopa Ugande v omenjeno pobudo, z izjemo v proračunskem obdobju 2003/04, ko so se v primerjavi s prejšnjim obdobjem zmanjšale za dobrih 10 milijonov USD. Pozitivno smer gibanja zasledimo tudi pri kazalcu, ki kaže delež servisiranja dolgov v prihodkih od izvoza blaga in storitev. V proračunskem obdobju 2004/05 je bil za 4,3 odstotne točke nižji, kot je znašal v obdobju 2000/01.

Tabela 4: Glavni kazalci zunanje zadolženosti med proračunskimi obdobji 2000/01–2004/2005 (v odstotkih)

Glavni kazalci zunanje zadolženosti države	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05
Višina dolga (v milijonih USD)	3.575	3.786	4.284	4.310	4.875
Stanje dolga/BDP	63,2	64,8	68,5	63,2	56,2
Servisiranje dolga (v milijonih USD)	90,3	53,2	78,8	97,0	96,6
Servisiranje dolga /prihodki od izvoza blaga in storitev	13,3	7,6	10,3	9,9	9
Koeficient zadolženosti države	171	199	186	305	266
Prejete olajšave v okviru HIPC pobude (v milijonih USD)	74,4	80,4	93,2	82,7	95,5

Vir: Background to the Budget for financial year 2004/05, 2004, str. 14; Background to the Budget 2006/07 Fiscal Year, 2006, str. 25.

Naraščanje zunanjega dolga Ugande, ki je konec leta 2005 znašal slabih 4,9 mrd USD, in višanje kazalca zunanje zadolženosti nista odsev slabih makroekonomskih politik, kot bomo videli v naslednjem poglavju, temveč posledica naslednjih dejavnikov: poslabšanih pogojev menjave; novega zadolževanja po letu 2000 v višini 1,5 mrd USD; nižjih svetovnih obrestnih mer, kar se je pokazalo v povečanju neto sedanje vrednosti obsega zunanjega dolga; nepripravljenosti

nekaterih kreditorjev pri zagotavljanju zmanjšanja dolžniških obremenitev (Akkerman, Teunissen, 2004, str. 48–49).

Pomemben podatek pri ugotavljanju učinkovitosti zmanjšanja dolžniških obremenitev v okviru pobude HIPC je tudi podatek o pritoiku finančne pomoči iz drugih virov. Če kreditorji zmanjšajo pritek finančne pomoči iz drugih virov, pobuda HIPC ne pripomore k povečanju sredstev, namenjenih za financiranje prioriternih programov in nalog za zmanjšanje revščine. Delež pritoika finančne pomoči v BDP Ugande je z 10,3 odstotka leta 2000 narasel na 12,9 odstotka v letu 2003 (zadnji razpoložljivi podatek) in tako omogočil kreiranje dodatnih sredstev, namenjenih za financiranje prioriternih programov in nalog za zmanjšanje revščine (Nkusu, 2005, str.18).

Pobuda MDRI

V težnji po zagotovitvi nadaljnje pomoči najmanj razvitim državam v razvoju pri doseganju MDG in zmanjšanju obsega zunanje dolga je skupina G-8 julija 2005 na vrhu v Gleneaglesu na Škotskem predlagala stoođstotni odpis zunanjih dolgov najmanj razvitih držav v razvoju do multilateralnih kreditorjev. Tako je nastala Pobuda za odpis multilateralnih dolgov (angl. *Multilateral Debt Relief Initiative* – pobuda MDRI), ki omogoča stoođstotni odpis zunanjih dolgov držav dolžnic do treh multilateralnih kreditorjev: IDA, IMF in Afriškega razvojnega sklada. Države skupine G-8 so se strinjale, da odpis dolgov ne sme ogroziti finančne trdnosti multilateralnih institucij, ki bodo omogočile stoođstotni odpis dolgov, in so zato sprejele odločitev, da bodo zbrale dodatna sredstva za financiranje omenjene pobude (The Multilateral Debt Relief Initiative, 2007).

Države, ki so upravičene do stoođstotnega odpisa zunanjih dolgov prej omenjenih multilateralnih kreditorjev, so tiste, ki so že dosegle točko izvršitve v okviru okrepljene pobude HIPC ali pa jo še bodo. Uganda je tako upravičena do stoođstotnega odpisa zunanjih dolgov do IMF, IDA in Afriškega razvojnega sklada. Čeprav je pobuda MDRI skupna vsem trem mednarodnim finančnim institucijam, so vsaka zase določile način financiranja odpisa dolgov, njihovo višino in datum implementacije pobude. Razlike se pojavijo tudi pri ugotavljanju višine zunanje dolga, ki je predmet stoođstotnega odpisa. V primeru IDA so vsi zunanji dolgovi, ki so nastali do konca leta 2004, upravičeni do stoođstotnega odpisa.

Kot že omenjeno, je Uganda upravičena do stoođstotnega odpisa zunanje dolga do treh mednarodnih finančnih institucij. IMF je zmanjšal zunanji dolg Ugande za dobrih 126 milijonov USD, IDA za 2,96 mrd USD, medtem ko bo Afriški razvojni sklad zagotovil stoođstotni odpis dolga šele v proračunskem obdobju 2006/07 (Reports and Financial Statements for the Year Ended, 2006, str. 53). Pobuda MDRI bo po vsej verjetnosti občutno zmanjšala obseg zunanje dolga Ugande, saj kar 91 odstotkov vsega zunanje dolga Ugande odpade na multilateralne kreditorje (Annual Report 2004/2005, 2005, str. 53).

3.4 Doseganje vzdržne gospodarske rasti v stabilnem makroekonomskem okolju

Že nekaj let po osamosvojitvi so Ugando pretresli številni notranji nemiri (pogoste menjave političnih režimov), ki so imeli daljnosežne negativne ekonomske posledice. Uganda je tako pred prihodom današnjega predsednika Yowerija Musevenija na oblast leta 1986 veljala za eno najrevnejših držav na svetu, s kopico ekonomskih, političnih in socialnih problemov. V obdobju med letoma 1971 in 1986 je BDP padel kar za 40 odstotkov, kar se je izrazilo v krčenju gospodarske aktivnosti in zmanjšanju državne blaginje (Bategeka, Muhumuza, Okidi, 2004, str. 8).

S prihodom nove oblasti na čelo države je Uganda leta 1987, v obdobju relativne politične stabilnosti, začela izvajati obširne programe ekonomske stabilizacije, da bi povečala gospodarsko aktivnost (doseganje gospodarske rasti v stabilnem makroekonomskem okolju) in zmanjšala revščino. Ekonomske politike v tistem času so delovale predvsem v smeri liberalizacije trgovine ter kapitalskih tokov, privatizacije (večinoma je šlo za privatizacijo telekomunikacijskih in elektroenergetskih podjetij), davčnih reform, zagotavljanja finančne discipline ter stabilnosti denarnega sistema in doseganja nižjih stopenj inflacije (Country Programme Uganda 2003–2005, 2002, str. 7). Ključni element pri doseganju gospodarske rasti naj bi po načrtih državnih oblasti prevzel privatni sektor, medtem ko bi država z omenjenimi ekonomskimi politikami poskušala zagotoviti stabilno makroekonomsko okolje ter ustrezen pravno-institucionalni okvir.

Na podlagi izvajanja naštetih ekonomskih politik je ugandskim državnim oblastem v 90. letih 20. stoletja uspelo eno najrevnejših držav na svetu spremeniti v »zgodbo o uspehu« (BDP je v 90. letih 20. stoletja rasel po povprečni letni stopnji 6,9 odstotka), ki sta jo IMF in Svetovna banka postavila za zgled drugim najmanj razvitim afriškim državam v razvoju (Country Programme Uganda 2003–2005, 2002, str. 7–8). Visoka gospodarska rast v tistem obdobju ni bila izključno posledica ekonomskih politik, temveč tudi odsev relativne politične stabilnosti v državi, povečanih tokov finančne pomoči in povišanja cen kave v sredini 90. let 20. stoletja, katere izvoz je v tistem času predstavljal več kot 50 odstotkov celotnih izvoznih prihodkov (Johansson et al., 2006, str. 3).

Ugandske državne oblasti so že v domačem dokumentu PRSP¹⁹, ki je osnova za zmanjšanje dolžniških obremenitev v okviru pobude HIPC, navedle, da je eden ključnih dejavnikov pri doseganju cilja zmanjšanja revščine doseganje gospodarske rasti v stabilnem makroekonomskem okolju. Potrebna realna rast BDP je bila pri vseh doslej sprejetih dokumentih PRSP določena s povprečno sedemodstotno letno rastjo. Takšna rast je pogoj za doseg enega glavnih ciljev pobude, ki je zmanjšanje revščine do leta 2017, merjeno v deležu prebivalcev, ki živijo pod mejo revščine in odstotek katerih ne bo presegel 28 odstotkov (Museveni, 2004, str. 223).

¹⁹ Dokument PRSP Ugande se imenuje Akcijski plan za zmanjšanje revščine (angl. Poverty Eradiction Action Plan - PEAP) in je bil prvič sprejet leta 1997.

Realna gospodarska rast v Ugandi se je v zadnjih letih nekoliko upočasnila in je med letoma 1999/00 in 2004/05 v povprečju znašala 5,5 odstotka letno (Joint Assistance Strategy for the Republic of Uganda 2005–2009, 2007, str. 2). Kot lahko vidimo (glej Tab. 5, na str. 32), je bila realna gospodarska rast v proračunskem obdobju 2005/06 5,3-odstotna in se je v primerjavi z letom prej znižala za 1,3 odstotne točke. Nižja gospodarska rast v obdobju zadnjih petih let je posledica številnih dejavnikov, med katerimi so zagotovo najpomembnejši: pogosti primanjkljaji pri oskrbi z električno energijo, ki so bili posledica zmanjšane proizvodnje električne energije hidroelektrarn (zaradi nižje gladine Viktorijinega jezera) in so negativno vplivali predvsem na industrijsko proizvodnjo; visoke in spremenljive cene nafte na svetovnih trgih so povečale stroškovne vplive na cene; medtem ko so dolgotrajna sušna obdobja po skoraj vsej državi, negativno vplivala na obseg proizvodnje kmetijskega sektorja (Background to the Budget 2006/07 Fiscal Year, 2006, str. 4).

Tabela 5: BDP in BDP na prebivalca, merjen v stalnih cenah iz obdobja 1997/1998

	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
BDP (v mil SHS)	8.191.658	8.636.661	9.063.563	9.642.944	10.098.241	10.652.617	11.352.874	11.754.021
BDP, rast v %	8,2	5,4	4,9	6,4	4,7	5,5	6,6	5,3
BDP na prebivalca (SHS)	380.713	388.745	395.102	407.109	412.861	421.801	435.358	443.775
BDP na prebivalca, rast v %	4,7	2,1	1,6	3	1,4	2,2	3,2	1,9

Vir: Background to the Budget 2006/07 Fiscal Year, 2006, str. A3.

Čeprav je bila gospodarska rast v zadnjih letih (od vstopa v okrepljeno pobudo HIPC) nenehno pod določenim ciljem povprečne sedemodstotne letne rasti, s katero bi ugandske državne oblasti dosegle začrtane cilje zmanjšanja revščine, lahko rečemo, da je solidna, če upoštevamo neugodna gibanja na mednarodnih trgih (visoke in spremenljive cene nafte ter spremenljive cene primarnih proizvodov) kot tudi neugodne dejavnike znotraj same države (dolgotrajna sušna obdobja in pogoste primanjkljaje pri oskrbi z električno energijo).

Tabela 6: Prispevek posameznih sektorjev k rasti BDP

	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Kmetijski sektor	39,9%	39,1%	37,4%	35,6%	34,0%
Industrijski sektor	18,9%	19,3%	19,8%	20,6%	20,5%
Storitveni sektor	41,2%	41,7%	42,8%	43,8%	45,5%
Skupaj	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Vir: Background to the Budget 2006/07 Fiscal Year, 2006, str. 5.

Iz tabele (glej Tab. 6, na str. 32) je razviden prispevek posameznih sektorjev k rasti BDP, ki kaže na pravilen razvoj ugandskega gospodarstva, saj se delež kmetijskega sektorja²⁰ zaradi industrijskega in storitvenega sektorja, ki prinašata večjo dodano vrednost, zmanjšuje. Ne smemo tudi pozabiti, da so prav industrijski proizvodi tisti, ki vrednostno gledano v svetovnem izvozu predstavljajo najhitrejše rastoče deleže.

V Ugandi je bila makroekonomska stabilnost v zadnjih letih pretežno dosežena. Eden pomembnejših kazalcev pri zagotavljanju makroekonomske stabilnosti gospodarstva je gotovo kazalec cenovne stabilnosti – inflacija, ki jo je ugandskim državnim oblastem uspelo znižati pod ciljno raven pet odstotkov letno²¹. Ohranjanje cenovne stabilnosti in preprečevanje poslabšanja relativnih cen v primerjavi z drugimi trgovinskimi partnericami bosta v prihodnjih letih izredno pomembna za vzpostavitev konkurenčne sposobnosti ugandskega gospodarstva (Braga de Macedo, Kabbaj, 2000, str. 34). Mednarodne denarne rezerve države so v letu 2005 zadoščale za kritje šestmesečnega povprečnega uvoza blaga in storitev (FAO/GIEWS Review of Croop and Food Situation in Uganda, 2006, str. 2).

3.5 Zmanjšanje revščine

Visoka gospodarska rast v stabilnem makroekonomskem okolju sama po sebi še ni zagotovilo za zmanjšanje revščine. Pomembno je pogledati, ali imajo koristi od gospodarske rasti vsi sloji prebivalstva (tu je mišljen predvsem revnejši del, ki je pod mejo revščine) in ali so na novo pridobljena dodatna in »privarčevana« sredstva porabljena v skladu s smernicami veljavnega dokumenta PRSP. Že v tretjem poglavju diplomskega dela smo videli, da je eden izmed glavnih ciljev pobude HIPC preusmeriti »privarčevana« sredstva, ki so se sprostila zaradi zmanjšanih obveznosti servisiranja dolgov, v prioritete programe in naloge za zmanjšanje revščine (Greenhill, Sisti, 2003, str. 5).

Uganda je že leta 1997, še preden je koncept dokumenta PRSP postal potreben pogoj za vstop v okrepljeno pobudo HIPC, razvila svoj strateški dokument za zmanjšanje revščine, imenovan PEAP. Ta je po reviziji leta 2000 skupaj s sprejetim Srednjeročnim proračunskim okvirom (angl. *Medium Term Expenditure Framework* – MTEF) postal prvi veljavni dokument PRSP Ugande. Namen dokumenta PEAP je postavitev celostnega okvira za državno planiranje in finančno konstrukcijo proračunskih izdatkov, ki morajo biti v skladu z izvajanjem prioritarnih programov in nalog za doseg cilja zmanjšanja revščine.

Kot način zaščite dodatnih oz. »privarčevanih« sredstev, ki so namenjena za prioritete programe in naloge za doseg cilja zmanjšanja revščine, je Uganda leta 1998 ustanovila virtualni

²⁰ Kmetijski sektor je še na začetku 90. let 20. stoletja prispeval dobrih 50 odstotkov k rasti BDP (Museveni, 2004, str. 32).

²¹ Osnovni cilj makroekonomskih politik državnih oblasti v Ugandi je vzdrževanje letne inflacije pod referenčno mejo petih odstotkov. Na tem delu je pomembno opozoriti, da gre tu za merjenje sprememb cen tistih proizvodov in storitev v košarici dobrin, ki ne vsebujejo prehranskih kmetijskih izdelkov, saj so ti zaradi vremenskih dejavnikov podvrženi velikim nihanjem v ceni in so zato izvzeti iz analize (Background to the Budget for financial year 2004/05, 2004, str. 6).

sklad, t. i. Akcijski sklad za revščino (angl. *Poverty Action Fund – PAF*), ki je postal vezni člen med državnim proračunom in dokumentom PEAP²². Sredstva iz virtualnega sklada PAF so bila v zadnjih letih porabljena za prioritete razvojne programe javnega sektorja, ki so bili določeni v dokumentu PEAP in so naslednji: šolstvo, zdravstvo, razvoj kmetijskega sektorja, razvoj podeželske prometne (cestne infrastrukture) in vodovodne infrastrukture ter zagotavljanje učinkovitega pravosodnega sistema in javnega reda (Atingi-Ego, 2002, str. 14–18).

Višina proračunskih izdatkov, namenjenih za izvajanje prioritarnih programov in nalog za zmanjšanje revščine kot delež BDP, se je od vstopa države v pobudo HIPC do leta 2004 nenehno povečevala (glej Tab. 7). Po tem letu je bilo ocenjeno, da so izdatki za zmanjšanje revščine kot delež BDP postopoma začeli upadati, medtem ko so se vrednostno gledano še naprej povečevali. Čeprav ocene gibanj izdatkov za zmanjšanje revščine za zadnji razpoložljivi leti niso najbolj spodbudne, lahko vseeno vidimo, da je bil delež izdatkov za zmanjšanje revščine v celotnem BDP v letu 2006 še zmeraj krepko višji kot leta 2000, ko je Uganda vstopila v okrepljeno pobudo HIPC. Kljub spodbudni višini deleža izdatkov, namenjenih financiranju prioritarnih sektorjev, tak razvoj financiranja ne pomaga prav veliko, če na novo pridobljena dodatna sredstva tudi dejansko ne privedejo k povečanju učinkovitosti pri oskrbi s storitvami javnega sektorja.

Tabela 7: Proračunski izdatki, namenjeni za zmanjšanje revščine v letih 1999–2006 v skladu s prioritarnimi razvojnimi programi in nalogami, navedenimi v dokumentu PEAP

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*	2006*
Izdatki namenjeni za zmanjšanje revščine (v mil USD)	306,0	402,5	444,8	553,1	724,8	914,7	1.039,7	1.050,3
Izdatki kot delež prihodkov centr. državnega proračuna	40,4	59,7	68,0	79,3	101,3	98,0	92,9	86,7
Izdatki kot delež BDP	5,3	6,8	7,9	9,5	11,6	13,4	11,9	11,1

* Podatki, ki se nanašajo na leto 2005, so napovedi, medtem ko podatki za leto 2006 temeljijo zgolj na oceni.

Vir: Allen, Leipziger, 2006b, str. 69.

Eden perečih problemov ugandskih državnih oblasti je zagotavljanje proračunske discipline, saj predvsem velika in močnejša ministrstva znotraj države (ministrstvo za javno upravo in ministrstvo za obrambo) porabljajo več, kot znašajo njihova dodeljena proračunska sredstva. Ministrstvi za javno upravo in obrambo tako nenehno povprašujeta po dodatnih proračunskih sredstvih, ki pa se jih lahko zagotovi samo z zmanjšanjem proračunskih sredstev, namenjenih preostalim manj močnim ministrstvom in agencijam.

²² Virtualni sklad PAF je integrirani del državnega proračuna, ki se financira s »privarčevanimi« sredstvi pobude HIPC, sredstvi iz drugih virov finančne pomoči in proračunskimi prihodki (Mijumbi, B.I., str. 13-14).

Na tem delu pridemo do drugega problema, ki se kaže v zmanjšanju proračunskih sredstev, namenjenih šibkejšim državnim ministrstvom in agencijam, kar je posledica sprejetih zakonov, ki več kot 80 odstotkov celotnega državnega proračuna zaradi narave njihovih izdatkov varujejo pred morebitnimi nižanji. Samo v proračunskem obdobju 2002/03 so izdatki presegli predvidene okvire proračuna za 91 mrd SHS, medtem ko so ga v proračunskem obdobju 2003/04 presegli že za 127 mrd SHS, kar je za pet odstotkov več, kot je znašal celoten državni proračun. V spodnji tabeli (glej Tab. 8) lahko vidimo, kako so proračunski izdatki v proračunskem obdobju 2002/03 po posameznih sektorjih presegli okvire proračuna.

Tabela 8: Proračunski izdatki po sektorjih, ki so presegli višino dodeljenih proračunskih sredstev v proračunskem obdobju 2002/03 (v 1000 SHS)

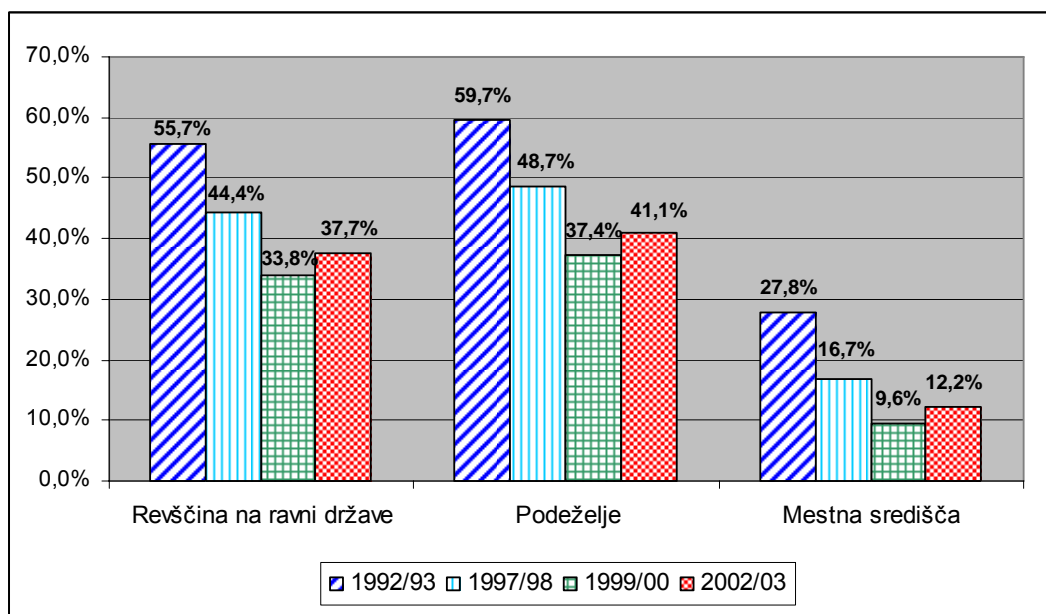
Sektor	Dodatna proračunska sredstva	%
Obramba	32.775.051	35,92%
Cestni promet	367.263	0,40%
Kmetijstvo	5.478.490	6,00%
Šolstvo	382.309	0,42%
Zdravstvo	2.431.194	2,66%
Oskrba z vodo	1.448.600	1,59%
Pravosodje in javni red	14.289.953	15,66%
Ekonomske in socialne storitve	12.926.019	14,17%
Javna uprava	12.926.019	14,17%
Ostalo	573.712	0,63%
Skupaj	91.239.422	100,00%

Vir: Museveni, 2004, str.189.

Tretji velik problem, povezan s proračunom, ki ga imajo ugandske državne oblasti, zadeva financiranje proračunskih izdatkov. V primeru Ugande predstavlja finančna pomoč izredno velik delež celotnih proračunskih prihodkov (okoli 40 odstotkov), kar pomeni, da so ugandske državne oblasti precej odvisne od zunanjih akterjev in njihove pripravljenosti pri zagotavljanju finančne pomoči. Državne oblasti v Ugandi bodo morale povečati lastne proračunske prihodke z učinkovitejšim sistemom pobiranja davkov, verjetno pa ne bi bila odveč niti nova davčna reforma (Uganda, 2006, str. 507–511).

V 90. letih 20. stoletja je revščina v Ugandi močno upadla, kar je bila predvsem posledica dosežene visoke gospodarske rasti in povišanih cen kave. Delež prebivalcev, katerih dohodek je bil pod mejo revščine, je s 56 odstotkov leta 1992 padel na 34 odstotkov leta 2000 (Banga, Mukungu, Okurut, 2004, str. 3). Takšne spremembe so bile v glavnem rezultat rasti povprečnih dohodkov in ne redistribucije dohodkov med posameznimi sloji prebivalstva.

Slika 1: Delež prebivalcev, ki živi pod mejo revščine

Vir: Museveni, 2004, str. 13.

Dohodkovna neenakost je bila med letoma 1992–1997 bolj ali manj stabilna (Ginijev koeficient se je gibal med 0,35 in 0,37), vendar je po tem letu začela naraščati. Do leta 2000 je Ginijev koeficient z 0,35 narasel na 0,39. Po letu 2000 se je še naprej povečeval in kazal na povečanje dohodkovne neenakosti, naraščati pa je začela tudi revščina. Ginijev koeficient²³ je tako leta 2003 znašal visokih 0,43, medtem ko se je delež prebivalcev, ki živijo pod mejo revščine, v primerjavi z letom 2000 povečal za štiri odstotne točke, na 38 odstotkov (zadnji razpoložljivi podatki). Revščina je v tem času narasla predvsem kot posledica pojemajoče gospodarske rasti, poslabšanih pogojev menjave (predvsem za kmetijske pridelke) in izredno visokih stopenj rasti prebivalstva. Revščina v Ugandi je večja na podeželju, še posebno na severu in vzhodu države, in je seveda največja med kmeti, ki pridelujejo osnovne kmetijske pridelke (Mukasa-Male, 2005, str. 21–23).

Indeks človekovega razvoja (angl. *Human Development Index* – HDI) je sestavljen kazalec, ki zajema kazalnike gospodarske razvitosti, zdravja ter izobrazbe prebivalstva in je mednarodno primerljiv (Watkins et al., 2006, str. 276). Po indeksu človekovega razvoja se je Uganda leta 2003 uvrstila na 144. mesto med 177 državami (vzet je bil zadnji razpoložljivi podatek), kar je šest mest višje kot tri leta prej, ko je vstopila v pobudo HIPC. Čeprav se indeks iz leta v leto

²³ Ginijev koeficient je eden najpogosteje uporabljenih instrumentov za prikazovanje stopnje neenakosti razdelitve nekega pojava, v našem primeru dohodka. Kadar je dohodek enakomerno porazdeljen, je Ginijev koeficient enak 0, kar je obenem njegova spodnja vrednost, medtem ko je zgornja meja enaka 1 in pomeni, da bi samo eni enoti proučevane populacije pripadel celotni razpoložljivi dohodek. V tem primeru govorimo o popolni dohodkovni neenakosti.

izboljšuje, Uganda še zmeraj spada med države z nižje doseženim človeškim razvojem (Mboya De Loubassou et al., 2006, str. 275).

3.6 Rezultati pobude HIPC v Ugandi

V prejšnjih treh poglavjih sem na primeru Ugande predstavila rezultate pobude HIPC, ki jih bom v tem poglavju primerjala s postavljenimi cilji in tako sklepala o njeni učinkovitosti. Pri tem nikakor ne smemo pozabiti, da je analiziranje učinkovitosti pobude HIPC povezano tako z vrsto metodoloških problemov, saj se postavlja vprašanje, kako meriti njene učinke, kot tudi z iskanjem relevantnih informacij, ki so dostikrat podvržene subjektivnim ocenam posameznih institucij in agencij, ki jih objavljajo.

Na podlagi analize rezultatov države, ki v očeh IMF in Svetovne banke velja za eno najuspešnejših držav pri izvajanju potrebnih reform za doseganje zadanih ciljev pobude HIPC, bom podala mnenje o ustreznosti same pobude za razreševanje problematike prekomerne zadolženosti najmanj razvitih držav v razvoju.

Glavni cilj pobude HIPC je zmanjšanje obsega zunanjskega dolga na vzdržno raven, s čimer bi povečali razpoložljiva sredstva za reforme, ki bi privedle do vzdržne gospodarske rasti in zmanjšanja revščine v najmanj razvitih državah v razvoju. Čeprav se sliši zelo enostavno, se je tudi pri pobudi HIPC izkazalo, da izvajanje spodbudnih ekonomskih reform za doseganje vzdržne gospodarske rasti v stabilnem makroekonomskem okolju še ne zagotavlja avtomatičnega doseganja vzdržnega zunanjskega dolga.

Ugandi kljub razmeroma visoki gospodarski rasti v zadnjih letih ni uspelo znižati zunanjskega dolga na vzdržno raven. Kazalec zunanje zadolženosti je od vstopa države v okrepljeno pobudo HIPC vseskozi presegal mejo 150 odstotkov, ki so jo določile mednarodne finančne institucije. Delež neto sedanje vrednosti dolga v prihodkih od izvoza blaga in storitev je bil v proračunskem obdobju 2004/05 na ravni 266 odstotkov. Kljub razmeroma visokemu kazalcu zunanje zadolženosti zasledimo pozitivno smer gibanja pri kazalcu, ki kaže delež servisiranja dolga v prihodkih od izvoza in blaga storitev. Ta je bil v proračunskem obdobju 2004/05 za 4,3 odstotne točke nižji, kot je znašal v proračunskem obdobju 2000/01.

Kot lahko vidimo iz omenjenih kazalcev, je pobuda HIPC dala, če ocenjujem vzdržnost zunanjskega dolga, mešane rezultate. Po eni strani je kazalec zunanje zadolženosti vseskozi presegal določeno mejo 150 odstotkov, medtem ko se je delež servisiranja dolga v prihodkih od izvoza blaga in storitev vseskozi zmanjševal. Vprašanje, ki si ga lahko zastavimo, je, ali enako visok kazalec zunanje zadolženosti pomeni enako breme za dve različno razviti državi. Za državo, ki ima izvozni sektor zelo slabo razvit, nizko gospodarsko rast in slab institucionalni okvir, lahko že nižja vrednost kazalca zunanje zadolženosti (pod določeno mejo 150 odstotkov), pomeni, da se država spopada s problemom prekomerne zadolženosti in ima kot taka nevzdržen zunanji dolg. Države z visoko gospodarsko rastjo in hitro rastočim izvozom pa bodo po vsej verjetnosti lažje prenašale tudi višje kazalce zunanje zadolženosti.

Pobuda HIPC ni zadosten korak pri zagotavljanju trajnostnega izhoda iz procesa restrukturiranja dolgov z namenom celovitega odpravljanja problema prekomerne zadolženosti najmanj razvitih držav v razvoju, saj je mednarodna finančna skupnost v letu 2005 predstavila novo pobudo, pobudo MDRI. Njen namen je zagotavljanje dodatne pomoči najmanj razvitim državam v razvoju pri doseganju Razvojnih ciljev tisočletja in zmanjšanju obsega zunanjega dolga na vzdržno raven.

Več kot očitno je, da je pobuda HIPC spodbudila državne oblasti, da se bolj posvetijo problemu revščine, saj se je delež izdatkov, namenjenih za zmanjšanje revščine, v celotnem BDP Ugande s 6,8 odstotka, kolikor je znašal leta 2000, leta 2004 povečal na 13,4 odstotke. S pisanjem lastnih dokumentov PRSP, pri nastanku katerih sodelujejo predstavniki različnih skupin (predstavniki državnih oblasti, nevladnih organizacij, sindikatov, civilne družbe, vaških oblasti, obeh mednarodnih finančnih institucij, revnih itd.), je državnim oblastem uspelo povečati občutek nacionalne pripadnosti pri razvoju strategij za doseganje zadanih ciljev v okviru pobude HIPC.

Kljub povečanim izdatkom, namenjenim za zmanjšanje revščine, je skrb vzbujajoče dejstvo, da sta se po letu 2000 v državi povečali tako revščina kot tudi dohodkovna neenakost. Povečanje revščine je bila predvsem posledica negativnih zunanjih dogodkov, kar kaže na veliko odvisnost ugandskega gospodarstva od dogajanja na svetovnih trgih. Velik negativen vpliv na stopnjo revščine v Ugandi je imela tudi izredno visoka stopnja rasti prebivalstva, ki je na letni ravni znašala 3,4 odstotka. V svetovnem merilu je Uganda po stopnji rasti prebivalstva uvrščena na zelo visoko 3. mesto, kar ji vsekakor otežuje doseganje večjih koristi od povečanega deleža izdatkov, namenjenih za zmanjšanje revščine (Background to the Budget for financial year 2005/06, 2005, str. 5).

Poleg pravkar omenjenih težav, s katerimi se spopada Uganda v boju proti revščini, je treba omeniti tudi problem zagotavljanja proračunske discipline. Večja ministrstva in agencije, predvsem ministrstvu za obrambo in javno upravo, stalno trošita več, kot znašajo njuna dodeljena proračunska sredstva, kar pripelje do zmanjšanja proračunskih sredstev, namenjenih preostalim, šibkejšim ministrstvom in agencijam.

Kar zadeva doseganje cilja vzdržne gospodarske rasti v okviru pobude HIPC, lahko rečem, da je vsekakor prispevala svoj delež k razmeroma visoki gospodarski rasti, čeprav je bila ta v zadnjih letih pod določenim ciljem povprečne sedemodstotne letne rasti. Visoka gospodarska rast je temeljni pogoj za nadaljnji gospodarski razvoj in izhod iz procesa restrukturiranja dolgov. Prav tako je državnim oblastem v zadnjih letih uspelo povečati makroekonomsko stabilnost znotraj države, predvsem z zaježitvijo rasti cen. Ugandskim državnim oblastem je inflacijo uspelo znižati pod ciljno raven pet odstotkov letno. Ohranjanje cenovne stabilnosti in preprečevanje poslabšanja relativnih cen v primerjavi s trgovinskimi partnericami bosta v prihodnjih letih izredno pomembna za vzpostavitev konkurenčne sposobnosti ugandskega gospodarstva.

Prispevek posameznih sektorjev k rasti BDP kaže na pravilen razvoj ugandskega gospodarstva, saj se delež kmetijskega sektorja zaradi industrijskega in storitvenega sektorja, ki prinašata večjo dodano vrednost, zmanjšuje. Ne smemo tudi pozabiti, da so prav industrijski proizvodi tisti, ki vrednostno gledano v svetovnem izvozu predstavljajo najhitrejše rastoče deleže.

Vpliv pobude HIPC na zmanjšanje obsega servisiranja dolga, doseganje vzdržne gospodarske rasti in povečanje izdatkov, namenjenih za zmanjšanje revščine v Ugandi, je bil močan, a vendar se je izkazalo, da je dolgoročni izhod iz procesov restrukturiranja dolgov oz. dosega vzdržnega zunanjšega dolga kompleksen problem, še toliko bolj, kadar države dolžnice najemajo nove kredite za financiranje nadaljnjih razvojnih programov.

4 SKLEP

Pobuda HIPC je prvi instrument v zgodovini reševanja problematike prekomerne zadolženosti najmanj razvitih držav v razvoju, ki je omogočil zmanjšanje preferenčnih dolgov držav dolžnic do multilateralnih kreditorjev ter povezal problematiko prekomerne zadolženosti z zmanjšanjem revščine. Pomembna novost pri pobudi HIPC je tudi uvedba dokumenta PRSP, ki je osnova za zmanjšanje dolžniških obremenitev v okviru okrepljene pobude HIPC. Dokument PRSP ima osrednjo vlogo pri zasnovi potrebnih strukturnih in socialnih reform, ki bi privedle tako do vzdržnega obsega zunanjšega dolga kot tudi do zmanjšanja revščine.

V zadnjih letih je zmanjšanje dolžniških obremenitev v okviru pobude HIPC povzročilo kar nekaj pozitivnih sprememb, ki so se pokazale v zmanjšanju obsega servisiranja dolga, doseganju višje gospodarske rasti in povečanju izdatkov, namenjenih za zmanjšanje revščine. Čeprav so takšni ukrepi na kratki rok zmanjšali dolžniške obremenitve držav dolžnic oz. obseg zunanjšega dolga, na dolgi rok ne jamčijo doseganja vzdržnega obsega zunanjšega dolga. Uspešno zmanjšanje obsega zunanjšega dolga v okviru pobude HIPC je odvisno predvsem od sposobnosti državnih oblasti pri izvajanju potrebnih reform in ekonomskih politik za doseg vzdržne gospodarske rasti v stabilnem makroekonomskem okolju.

Čeprav je pobuda HIPC dala mešane rezultate pri dosegu zadanih ciljev, menim, da je pravi korak v pravi smeri, vendar ji samo z zmanjšanjem obsega zunanjšega dolga ne bo uspelo uresničiti vseh svojih ciljev, če tudi države dolžnice ne bodo še naprej izvajale potrebnih reform in ekonomskih politik za doseg vzdržne gospodarske rasti v stabilnem makroekonomskem okolju, z razvitim institucionalnim okvirom in zmanjšano korupcijo.

V primeru Ugande to pomeni, da bodo državne oblasti primorane modernizirati in vzpostaviti tržne mehanizme za razvoj kmetijskega sektorja, omogočiti večjo izvozno diverzifikacijo in povečati izvoz, omogočiti višje privatne investicije, zmanjšati korupcijo in izboljšati državno upravljanje zunanjšega dolga. Če državnim oblastem uspe zmanjšati obseg zunanjšega dolga na vzdržno raven in se nato kmalu začno znova zadolževati, ne da bi pazile na višino in pogoje na

novo vzetih kreditov, se lahko prav hitro ponovno soočijo z nevzdržnim obsegom zunanjega dolga.

Pobuda HIPC v primeru pomanjkanja spodbudnih reform in ekonomskih politik za doseganje vzdržne gospodarske rasti v stabilnem makroekonomskem okolju ne more biti uspešna, niti če ponudi stodontni odpis vseh zunanjih dolgov. Moje osebno mnenje je, da pobuda ni zdravilo za vse probleme, s katerimi se spopadajo najmanj razvite države v razvoju. Pobuda je nujna, ni pa zadostna!

LITERATURA

1. Adeola Fola, Amoako K.Y., Blair Tony: Our Common Interest. 350 str.
[URL: <http://www.reliefweb.int/library/documents/2005/cfa-afr-11mar.pdf>], 2005.
2. Akkerman Age, Teunissen Joost Jan: HIPC Debt Relief: Myths and Reality. Hague : FONDAD, 2004. 131 str.
3. Allen Mark, Leipziger Danny: Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative-Statistical Update. Washington D.C. : IDA, IMF, 2006. 34 str.
4. Allen Mark, Leipziger Danny: Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative-List of Ring-Fenced Countries that Meet the Income and Indebtedness Criteria at end-2004. Washington D.C. : IDA, IMF, 2006a. 23 str.
5. Allen Mark, Leipziger Danny: Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative and Multilateral Debt Relief Initiative (MDRI)-Status of Implementation. Washington D.C. : IDA, IMF, 2006b. 86 str.
6. Atingi Michael, Mbire Barbara: Growth and foreign debt: The Ugandan experience. Nairobi : The African Economic Research Consortium, 1997. 49 str.
7. Atingi-Ego Michael: The Role of the HIPC Debt Relief Initiative in Bridging the Resource Gap for the Financing of Poverty Reduction Programmes and the Role of SMEs in Poverty Reduction: The case of Uganda. Kampala : Uganda, 2002. 46 str.
8. Banga Margaret, Mukungu Ashie, Okurut Francis Nathan: Microfinance and Poverty Reduction in Uganda: Achievements and Challenges. Kampala : Economic Policy Research Center, 2004. 31 str.
9. Bargawi Hannah, Martin Matthew: Protecting Africa against »shocks«. 23 str.
[URL: http://www.commissionforafrica.org/english/report/background/martin_and_bargawi_backgroud.pdf], 2004.
10. Basu Anupam, Boote Anthony, Madavo Callisto: Uganda: Initiative for Heavily Indebted Poor Countries Second Decision Point Document. Washington D.C. : IDA, IMF, 2000. 48 str.
11. Bategeka Lawrence, Muhumuza Fred, Okidi A. John et al.: Operationalising Pro-Poor Growth. Kampala : Economic Policy research Center, 2004. 66 str.
12. Bhattacharya Amar, Montiel Peter J., Sharma Sunil: How Can Sub-Saharan Africa Attract More Private Capital Inflows? 6 str.
[URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1997/06/pdf/bhattach.pdf>], 1997.
13. Braga de Macedo Jorge, Kabbaj Omar: Reform and Growth in Africa. Paris : OECD Publications, 2000. 200 str.
14. Callaghy M. Thomas: Innovation in the Sovereign Debt Regime: From the Paris Club to Enhanced HIPC and Beyond. Washington D.C. : The World Bank, 2004. 61 str.
15. Carey Kevin Joseph, Gupta Sanjeev, Patillo Catherine Anne: Sustaining and accelerating pro-poor growth in Africa. Washington D.C. : IMF, 2006. 88 str.
16. Carson S. Carol et al.: External debt statistics: guide for compilers and users. Washington D.C. : IMF, 2003. 278 str.

17. Chhibber Ajay et al.: Debt Relief for the Poorest: An Evaluation Update of the HIPC Initiative. Washington D.C. : The World Bank, 2006. 98 str.
18. Christiansen Karin, Driscoll Ruth: The PRSP Approach. London : Overseas Development Institute, 2004. 27 str.
19. Christiansen Karin, Hovland Ingie: The PRSP Initiative: Multilateral Policy Change and the Role of Research. London : Overseas Development Institute, 2003. 67 str.
20. Cohen Daniel et al.: Beyond the HIPC Initiative. France : Investment Development Consultancy, 2004. 85 str.
21. Daseking Christina, Powell Robert: From Toronto Terms to the HIPC Initiative: A Brief History of Debt Relief for Low-Income Countries. Washington D.C. : IMF. 1999. 29 str.
22. Easterly William: How did highly indebted poor countries become highly indebted? Washington D.C. : World Bank. 1999. 39 str.
23. Evans Alison, Piron Laure H el ene: Politics and the PRSP Approach: Synthesis Paper. London : Overseas Development Institute, 2004. 44 str.
24. Faure Jean Claude: Development Co-operation. Paris : Organisation for Economic Co-operation and Development, 2002. 303 str.
25. Gautam Madhur: Debt Relief for the Poorest. Washington DC : The International Bank for Reconstruction and Development, 2003. 107 str.
26. Geda Alemayehu: Debt Issues in Africa: Thinking Beyond the HIPC Initiative to Solving Structural Problems. Helsinki : The Kenya Institute for Public Policy and Research, 2001. 32 str.
27. Geithner Timothy, Nankani Gobind: Enhanced HIPC Initiative-Creditor Participation Issues. Washington D.C. : IDA, IMF, 2003. 13 str.
28. Graham Douglas, Southgate Douglas: Growing Green: The challenge of sustainable agricultural development in Sub-Saharan Africa. London : International Policy Network, 2006. 36 str.
29. Greenhill Romilly, Sisti Elena: Real Progress Report on HIPC. London : Jubilee Research at the new economics foundation, 2003. 78 str.
30. Gunter G. Bernhard: Achieving Long-Term Debt Sustainability in All Heavily Indebted Poor Countries (HIPCs). 34 str.
[URL: <http://www.g24.org/guntetgm.pdf>], 2003.
31. Gunter G. Bernhard, Hussain M. Nureldin: External Shocks and the HIPC Initiative: Impacts on Growth and Poverty in Africa. Tunis Belvedere : African Development Bank, 2005. 22 str.
32. Gupta Sanjeev, Powell Robert, Yang Yongzheng: The macroeconomic challenges of scaling up aid to Africa. Washington DC : IMF, 2006. 68 str.
33. Haishan Fu et al.: Human Development Report 2005. New York : United Nations Development Programme, 2005. 372 str.
34. Hepp Ralf: Consequences of Debt Relief Initiatives in the 1990s. Santa Cruz : University of California, 2005, 36 str.
35. Hinton Henry L., jr.: Debt Relief Initiative for Poor Countries Faces Challenges. Washington D.C. : United States General Accounting Office, 2000, 184 str.

36. Johansson Lars et al.: Uganda Aid and Trade. Stockholm : Stockholm University, 2006. 31 str.
37. Kassami C.M.: Uganda poverty status report 2005. Kampala : Ministry of Finance, Planning and Economic Development, 2005. 174 str.
38. Lensink Robert: Structural adjustment in Sub-Saharan Africa. London, New York : Longman, 1996. 145 str.
39. Masood Ahmed, Nankani Gobind: Review of the Poverty Reduction Strategy Paper (PRSP) Approach: Main Findings. Washington D.C. : IDA and IMF, 2002. 28 str.
40. Mboya De Loubassou Grégoire et al.: Gender, Poverty and Environmental Indicators on African Countries 2006. Tunis : Statistics Division Development Research Department African Development Bank, 2006. 304 str.
41. Mijumbi B. Peter: Uganda's External Debt and the HIPC Initiative. Kampala : Economic Policy Research Center, B.l.. 525 str.
42. Moss Todd: Will Debt Relief Make a Difference? Impact and Expectations of the Multilateral Debt Relief Initiative. Washington D.C. : Center for Global Development, 2006. 15 str.
43. Mrak Mojmir: Svetovni jug v pasti dolgov. Ljubljana : Delavska enotnost, 1987. 321 str.
44. Mrak Mojmir: Mednarodne finance. Ljubljana : GV Založba, 2002. 682 str.
45. Mukasa-Male J.B.: Statistical Abstract 2005. Kampala : Uganda Bureau of Statistics, 2005. 236 str.
46. Museveni Kaguta Yoweri: Poverty Eradiction Action Plan (2004/05-2007/08). Kampala : Ministry of Finance, Planing and Economic Development, 2004. 260 str.
47. Mutasa Charles: Assessing the Impact of the PRGF on Social Services in Selected African Countries. Harare : AFRODAD, 2006. 24 str.
48. Ndhaye Stephen, Obwona Marios: Do the HIPC debt initiatives really achieve the debt sustainability objective? Uganda's experience. Kampala : Economic Policy Research Center, 2005. 32 str.
49. Ndikumana Leónce: Additionality of Debt Relief and Debt Forgiveness, and Implications for Future Volumes of Official Assistance. Helsinki : United Nations University, 2002, 23 str.
50. Nkusu Mawanza: Financing Uganda's Poverty Reduction Strategy: Is Aid Causing More Pain Than Gain? Washington D.C. : IMF, 2005. 66 str.
51. Reid Hannah, Simms Andrew: Africa-Up in Smoke? London : New Economics Fundation, 2005. 42 str.
52. Watkins Kevin et al.: Human Development Report 2006. New York : United Nations Development Programme, 2006. 422 str.

VIRI

1. Annual Report 2004/2005. Kampala : Bank of Uganda, 2005. 193 str.
2. Background to the Budget for financial year 2004/05. Kampala : Ministry of finance, planing and economic development, 2004. 56 str.

3. Background to the Budget for financial year 2005/06. Kampala : Ministry of finance, planing and economic development, 2005. 35 str.
4. Background to the Budget 2006/07 Fiscal Year. Kampala : Ministry of finance, planing and economic development, 2006. 113 str.
5. Cancelling the debts of poor countries: for what results? Paris : BNP Paribas, 2006. 28 str.
6. Country Profiles. Foreign and Commonwealth Office.
[URL:
<http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1007029394365&a=KCountryProfile&aid=1019745104836>], 20.09.2006.
7. Country Classification. The World Bank.
[URL:
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/DATASTATISTICS/0,,contentMDK:20420458~menuPK:64133156~pagePK:64133150~piPK:64133175~theSitePK:239419,00.html>], 23. 08. 2006.
8. Country Programme Uganda 2003–2005. Wien : Austrian Development Cooperation, 2002. 45 str.
9. Debt Relief Under the Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative. IMF.
[URL: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/hipc.htm>], 28. 08. 2006.
10. FAO/GIEWS Review of Croop and Food Situation in Uganda. Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2006, 13 str.
[URL: <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/009/j8416e/j8416e00.pdf>].
11. Joint Assistance Strategy for the Republic of Uganda (2005–2009). 60 str.
[URL: <http://www.dfid.gov.uk/pubs/files/joint-assistance-strat-uganda.pdf>], 02. 01. 2007.
12. Principles of the Paris Club. Paris Club.
[URL: <http://www.clubdeparis.org/sections/principes-et-regles/principes>], 21.08.2006.
13. Reports and Financial Statements for the Year Ended. Kampala : Bank of Uganda, 2006. 107 str.
14. Sub-Saharan Africa. Center for Hiv Information.
[URL: <http://hivinsite.ucsf.edu/global?page=cr09-00-00>], 28. 10. 2006.
15. Sub Saharan Africa: HIV & AIDS Statistics.
[URL: <http://www.avert.org/subaadults.htm>], 28. 10. 2006.
16. Sub-Saharan Africa Data Profile. The World Bank Group.
[URL:
<http://devdata.worldbank.org/external/CPProfile.asp?SelectedCountry=SSA&CCODE=SSA&CNAME=Sub-Saharan+Africa&PTYPE=CP>], 20. 09. 2006.
17. The Logic of Debt Relief for the Poorest Countries. IMF.
[URL: <http://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/092300.htm#II>], 22. 06. 2006.
18. The Multilateral Debt Relief Initiative.
[URL: http://www.development-finance.org/files/MDRI_Aug_2006_En.pdf], 14.01.2007.
19. The Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF). IMF.
[URL: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/prgf.htm>], 03. 11. 2006.

20. Trade, debt and development: Does reform pay off? OECD Observer.
[URL: http://www.oecdobserver.org/news/fullstory.php/aid/1000/Trade,_debt_and_development:_Does_reform_pay_off_.html], 23. 06. 2006.
21. Uganda. Paris, Tunis : OECD, AfDB, 2006. str. 507–517.
[URL: <http://www.oecd.org/dataoecd/13/43/36750519.pdf>].
22. Uganda: Encyclopedia. All Experts.
[URL: <http://en.allexperts.com/e/u/ug/uganda.htm>], 25. 09. 2006.
23. Uganda: Export Performance Analysis. Kampala : Uganda Export Promotion Board, 2005, 7 str.
24. Uganda's External Debt and the HIPC Initiative. Canadian Journal of Development Studies, 2001. 495–525 str.
[URL: http://www.nsi-ins.ca/english/pdf/cjds/7_uganda.pdf].
25. United Nations Conference on Trade and Development: Economic Development in Africa: Trade Performance and Commodity Dependence. Geneva, New York : United Nations, 2003. 78 str.
26. United Nations Conference on Trade and Development: Economic Development in Africa: Debt Sustainability: Oasis or Mirage? Geneva, New York : United Nations, 2004. 90 str.

SLOVAR KRATIC

AfDB	Afriška razvojna banka (angl. African Development Bank)
AfDF	Afriški razvojni sklad (angl. African Development Fund)
BDP	Bruto domači proizvod
BNP	Bruto nacionalni proizvod
ESAF	Enhanced Structural Adjustment Facility
pobuda HIPC	Pobuda za pomoč zelo zadolženim revnim državam (angl. Heavily Indebted Poor Countries Initiative)
G-7	Skupina sedmih industrijsko razvitih držav (angl. Group of Seven): Francija, Italija, Japonska, Kanada, Nemčija, Velika Britanija in ZDA
G-8	Skupina osmih industrijsko razvitih držav (angl. Group of Eight): Francija, Italija, Japonska, Kanada, Nemčija, Rusija, Velika Britanija in ZDA
IaDB	Medameriška razvojna banka (angl. Inter-American Development Bank)
IBRD	Mednarodna banka za obnovo in razvoj (angl. International Bank for Reconstruction and Development)
IDA	Mednarodno razvojno združenje (angl. International Development Association)
IMF	Mednarodni denarni sklad (angl. International Monetary Fund)
I-PRSP	Začasni strateški dokument za zmanjševanje revščine (angl. Interim Poverty Reduction Strategy Paper)
JSA	Skupno poročilo (angl. Joint Staff Assessment)
MDG	Razvojni cilji tisočletja (angl. Millennium Development Goals)
pobuda MDRI	Pobuda za odpis multilateralnih dolgov (angl. Multilateral Debt Relief Initiative)
OPEC	Organizacija držav izvoznic nafte (angl. Organization of Petroleum Exporting Countries)
OZN	Organizacija združenih narodov
PAF	Akcijski sklad za revščino (angl. Poverty Action Fund)
PEAP	Akcijski plan za zmanjšanje revščine (angl. Poverty Eradication Action Plan)
finančni aranžma PRGF	Finančni aranžma za zmanjševanje revščine in povečanje rasti (angl. Poverty Reduction and Growth Facility)
dokument PRSP	Strateški dokument za zmanjševanje revščine (angl. Poverty Reduction Strategy Paper)
SAF	Structural Adjustment Facility
SPA	Special Program of Assistance